

DEN STORE FORSKEL

ELISABETH MØLLER JENSEN OG ERIK STEFFENSEN OM MÆND
OG KVINDERS KUNST

KUNSTSTØTTE UNDER LUP

MÆND FÅR FLERE LEGATER FRA KUNSTFONDEN END KVINDER

KOM IND I KUNSTEN, DR!

HVORFOR KAN DANSKERNE IKKE LÅVE TV OM KUNST?

OM

FRA MYTER TIL VIDEN

Mars er det store mål i rumforskningen lige nu, og i løbet af de næste par år vil en række missioner gøre os meget klogere på den myteomspundne planet. Læs med, når Weekendavisen rapporterer og reflekterer fra rumforskningens frontlinie. Blandt meget andet.

SAMFUND OG DEBAT. Vi analyserer begivenheder og holdninger for at vise sammenhænge, forhistorie og konsekvenser. Reflekterende, perspektiverende og skarpt til sidste punktum.

KULTUR. Vi skriver kontant og lidenskabeligt om kunst, tanker og meninger. Anmeldelser, reportager og samtaler om forskning, arkitektur, billedkunst, film, musik og teater.

BØGER. Vi anmelder den nyeste litteratur, både dansk og udenlandsk, og vi lægger lige så meget mod og hjerteblod i sagen, som forfatterne selv har lagt i deres værker. Sammen med artikler, essays og debat om både skønlitterære og faglige værker og forfatterskaber.

NYT! HELE WEEKENDAVISEN PÅ NETTET

Læs Weekendavisen på nettet allerede fredag morgen – hvor som helst i verden. Og brug arkivet til at finde gamle artikler i deres fulde længde, otte uger tilbage.

Alle abonnenter på den trykte udgave af Weekendavisen har ubegrænset adgang til netavisen. De kan også abonnere på netavisen alene. Hvis De bor i udlandet, undgår De dermed porto.

TEGN ABONNEMENT

Ring på 80 30 12 30 eller gå ind på www.weekendavisen.dk.
Unge under uddannelse kan få 50 % rabat.

INDHOLD

KOLOFON

Kulturkontakten

udgives af:
Kulturministeriet
Postboks 2140,
Nybrogade 2, 1015 København K

Tlf.: 33 92 33 70
Fax: 33 91 33 88
E-mail: kum@kum.dk
Hjemmeside: www.kum.dk

Redaktion:

Marianne Strøm Hansen (ansv.)
E-mail: msh@kum.dk
Mikael Jalving
E-mail: mja@kum.dk
Mette Størum Krogh
E-mail: msk@kum.dk

Alle tekster kan bringes frit i uddrag med angivelse af kilde (forfatter- og bladnavn).

Signerede artikler udtrykker ikke nødvendigvis ministeriets opfattelse.

Omslag

Direktor for Kvinfo Elisabeth Møller Jensen og professor ved Kunstakademiet Erik Steffensen. Begge holder deres svar på spørgsmålet: Hvad er forskellen på mænds og kvinders kunst. Se i øvrigt samtalen på s. 9-11. Foto: Klaus Hølsting

Design og layout: e-Types a/s

Tryk: Center-Tryk

Oplag: 10.000
ISSN: 0907-1156

Abonnement

Kulturministeriet, Oplysningen
Postboks 2140, Nybrogade 2
1015 København K
Tlf.: 33 92 35 00
E-mail: oplysning@kum.dk

Kulturkontakten koster 100 kr. for et årsabonnement på 4 numre.

Beløbet indbetales på konto i Jyske Bank, Reg. nr: 8109.
Kontonummer: 101049-6, eller via gironr. 87359522

Annoncer

Annoncer i Kulturkontakten tegnes gennem MediaSpace hos Allan Wiberg,
Tlf.: 47 74 27 42
E-mail: allan@wiberg.dk

02 I DETTE NUMMER

02 GENERATIONSSKIFTE PÅ KUNSTMUSEERNE, TAK

04 ANALYSE: KUNSTSTØTTE UNDER LUP

I løbet af de sidste 20 år har Statens Kunstfond givet flere mænd end kvinder legater. Selv om det langsomt er ved at ændre sig, er der stadig stor forskel på specielt billedkunstrådet. Hvad skyldes det - og gør det noget? Vi har talt med kunstnere og legatuddelere.

09 SAMTALE: DEN STORE FORSKEL

Hvad er forskellen på mænds og kvinders kunst? Størrelsen, siger professor ved Kunstakademiet Erik Steffensen. Penge, svarer KVINFO-direktøren Elisabeth Møller Jensen. De to taler sammen om diskrimination, kunstens elite og statens ansvar.

12 Q&A: JENS ERIK SØRENSEN GIVER SVAR PÅ TILTALE

16 PLADEBRANCHEN SOM DRENGEKLUB

18 KVINDER SÆTTER BOGFOLK SJÆLDENT PRIS PÅ

20 DE TROR, MAN DANSER SOM I TEGNEFILM

25 MUSEOLOGI PÅ SKEMAET

14 PORTRÆT: GLÆDEN VED AT SKAFFE EN GRIS

Det er en fordel at være kvinde, siger en af dansk films mest magtfulde kvinder, Vibeke Windeløv. Kvinder kan skabe deres liv på en helt anden måde end mænd. Selv har hun købt en gris til en høvding for at få lov at filme.

22 ESSAY: MED KIKKERTEN FOR DET BLINDE ØJE SER MAN INGENTING

Da Mai Misfeldt læste kunsthistorie, opdagede hun, at kvinder ikke blev regnet for at være rigtige kunstnere. Det, mener hun, er en vigtig årsag til, at de klarer sig dårlige end mænd.

26 DA ERHVERSVLIVET REDDEDE KUNSTEN I USA

28 SUPERDANSK – ANDET OG MERE END WIENERBRØD

30 KULTURPOLITISK KOMMENTAR

31 DEBAT

32 KLUMME: KOM IND I KUNSTEN, DR!

34 I GANG

36 SPØRGSMAÅL TIL KULTURMINISTEREN

37 VIDSTE DU

KVINDER, MÆND OG KUNST

Har mænd og kvinder de samme muligheder for at gøre karriere i kunstens verden? Hvorfor køber museerne flest billeder af mandlige kunstnere? Er det diskrimination, eller skyldes det, at de kvindelige kunstnere skal komme lidt længere frem i skoene? Det er de spørgsmål, vi tager op i dette nummer af Kulturkontakten, der har temæt køn og kunst.

Vi har kigget nærmere på Kunstfondens uddelinger. Tallene viser, at fonden i løbet af de sidste 20 år konsekvent har uddelt flere legater til mænd end kvinder. Det gælder mere på nogle områder end andre, men mest på billedkunsten. Vi har talt med nogle af dem, der har besluttet, hvem der skulle have hvad, og vi har søgt forskellige forklaringer på uligheden. Laver mænd bedre kunst, er kvinderne

for dårlige til at søge - eller er der helt andre mekanismer på spil?

Vibeke Windeløv er en af de kvinder, der har klaret sig mindst lige så godt som mændene. Hun fortæller i portrættet "Glæden ved at skaffe en gris", hvordan hun først langt inde i karrieren blev opført som producent på de film, hun producerede. Det skyldtes, siger hun, at hun aldrig havde bedt om det - og hun mener generelt, at kvinder skal blive bedre til at stille krav.

Det synspunkt er hun ikke alene om. "Kunstscenen er jo ingen danseskole. Her må kvinden gerne byde op til dans", siger ARoS-direktøren Jens Erik Sørensen. Han uddyber i "Svar på tiltale", hvorfor Aarhus Kunstmuseum i mange år har købt flest værker skabt

af mænd, og hvorfor han har sagt, at nogle kvinder måske har svært ved at komme ind på museerne, fordi de laver for privat kunst.

Men hvordan kan man mene, at kvinder laver for privat kunst, og samtidig have et maleri hængende af Jeff Koons, der har sex med sin kone. Det spørgsmål stiller KVINFO's direktør, Elisabeth Møller Jensen, i en samtale med professor ved Kunstakademiet Erik Steffensen.

Som noget nyt bringer vi denne gang en debatside, hvor to museumsfolk svarer igen på sidste nummers klumme, "Museum eller museum?" hvor Christopher Arzrouni opfordrede museerne til at sælge ud af samlingerne.

God læselyst!

Fire unge billedkunstnere giver deres bud på, hvorfor Mænd i mange år har klaret sig bedre end kvinder i billedkunsten - Og hvad der skal til for at ændre på det.

GENERATIONSSKIFTE PÅ KUNSTMUSEERNE, TAK

Af Charlotte Juhl

BANKMALBEKRAU

"Som kunstnertrio i udstillingøjemed oplever vi ikke nogen problemer med at være kvindelige kunstnere. Problemerne opstår, når der skal penge på bordet, som når museerne skal købe ind.

Vi mener ikke, der generelt er forskel på den kunst, som mænd og kvinder laver i dag. Siden midtalfemserne, hvor machotendensten var herskende, og det største, vildeste, tungeste, grimme og reneste var ensbetydende med kvalitet, har kunstbegrebet udviklet sig, så både mænd og kvinder i højere grad kan beskæftige sig med en mere feminiseret kunst. Mænd er mere villige til at krænge deres indre ud og arbejde med dekorative elementer. Problemet for kvinderne er bare, at man ofte affærdiger deres værk, simpelthen fordi det er lavet af en kvinde.

Selv arbejder vi ikke bevidst med feministiske problematikker, men med emner, materialer og udtryk, som traditionelt har tilhørt en

kvindesfære som f.eks. håndarbejde - det er udtryk, som tidligere ikke blev betragtet som rigtig kunst. Samtidig er vi meget inspirerede af forskellige kulturelle udtryk gennem tiderne, lige fra stramajbroderi til brutal betonarkitektur, og arbejder mere ud fra forskelle som rig/fattig, elite/folklore, blød/hård end modsætningsparret mand/kvinde.

Vi er heller ikke blege for at blæse tingene op. Vi får ofte kommentarer som: "Det har I da ikke lavet selv?", når vi har lavet værker, som kræver en tung håndværksmæssig indsats, men vi kan sagtens håndtere maskiner og store formater, selv om vi er kvinder.

I kunstverdenen er den manglende respekt for kvinder måske særlig tydelig, især i den institutionelle del, hvor der tydeligvis fokuseres mest på mænd. Et generationsskifte af lederne på landets kunstmuseer og visse andre relaterede institutioner vil givetvis forbedre situationen."

Kunstnertrioen BankMalbekRau består af Lone Bank, Christina Malbek og Tanja Rau. De udstiller på Riva Gallery i New York til efteråret og på galleri Kirkhoff på Amager til oktober. Se i øvrigt www.kirkhoff.dk

Hjem igen (i et andet perspektiv)

Kaspar Kaum Bonnén, (f.1968) er uddannet fra Akademiet i 1999. Har blandt andet solgt værker til Kunstmuseet Arken og Statens Museum for Kunst.

KASPAR KAUM BONNÉN

“Det er helt sikkert, at mandlige kunstnere bliver favoriseret, men jeg tror ikke, det sker bevidst. Jeg tror på, at myten om kunsterollen stadig eksisterer. At selv de mest oplyste museumsinspektører og indkøbere ubevidst har en forståelse af kvalitet, der ofte er synonym med mandlig kunst. Opdragelse og bevidstgørelse af problematikken kan gøre museerne opmærksomme, men det er vigtigt at definere det flygtige kvalitetsbegreb.

For hvad er kvalitet? Det flydende begreb bliver en undskyldning, man kan dække sig ind under, men også et kunsthistorisk problem.

Jeg tror ikke, mandlige kunstnere synes, der er kvalitative og væsensforskellige kriterier mellem mandlig og kvindelig kunst.

På Akademiet går man rundt med en fornemmelse af, at fordelingen mellem kønnene er ligelig, så det var lidt af et chok, da undersøgelsen dokumenterede, at mandlige kunstnere favoriseres i så høj grad.

Et modtræk kunne være, at museerne i f.eks. fem år fik pålagt at købe ligeligt ind af begge køn, så de blev tvunget til at blive bevidste om problemet.

Og så synes jeg i øvrigt, det kunne være spændende at høre, hvad museerne mener, når de siger, at de kun går efter kvalitet. Den diskussion må museerne forsøge at kvalificere, så vi også i samfundet kan få en bredere diskussion af, hvad kvalitet er og kan være”.

In My Dreams We Fly, 2003.

Dorte Jelstrup (f.1964) er billedkunstner, filosof og med i Kunststyrelses fagudvalg for billedkunst. Hun arbejder med eksistentielle temaer i sin kunst. Dorte Jelstrup er samtidig en af initiativtagerne til konferencen Før Usynligheden, der sidste år satte fokus på kvinders repræsentation på landets museer.

DORTE JELSTRUP

“Det er vanskeligt at være kvindelig kunstner. Historisk set er det jo kvinderne, der kommer udefra. Vi besidder en yderposition, og derfor har vi skullet reflektere over kønnet. Den kunsthistoriske tradition, filosofi og æstetik er lavet af mænd, skrevet af mænd og skabt for den mandlige betragter.

Kunstens omdrejningspunkt har altid været essentielle og eksistentielle spørgsmål som, hvad det vil sige at være menneske med følelser, længsel, ensomhed og hjertesorg. Problemet er bare, at da kvinderne kom på banen og beskæftigede sig med de samme problemer, blev det opfattet som feministisk og hentet fra den intime sfære, og jeg tror, det er her, hunden ligger begravet. Der er en blindhed i måden, man betragter kvinders kunst på. Kvinder bidrager i lige så høj grad til det,

kunsten kan og skal, nemlig sætte spørgsmålstegn ved ovennævnte problemstillinger – de bliver bare ikke forstået sådan.

Men det er vigtigt ikke at klage og se kampen som et individualistisk anliggende, men som et fælles billede. Museumsfolkene er ikke gode nok til at se gennem marketing og tradition. Kunstens mangfoldighed skal afspejle sig på museerne, hvor det bedste inden for alle gener skal være repræsenteret. **Trods mange kvindelige museumsdirektører er det stadig mænd, der sidder på de mest indflydelsesrige poster i kunstverdenen, og jeg tror, den mandlige overrepræsentation på museerne har noget at gøre med, at kunst lavet af mandlige kunstnere taler direkte ind i en erfaringsverden, de er bekendt med. Det er forståeligt, men langt fra godt nok.”**

'Candidates Dec 13 - hommage à Santa Lucia' videostills fra web-video

Karoline H. Larsen blev færdiguddannet på Kunstakademiet 2003 og arbejder med repræsentationer af identitet, køn og samfund via medier som foto, video, lyd, tegning, maleri og tekst. Karoline H. Larsen har det sidste år desuden været formand for foreningen Unge Kunstnere og Kunstformidlere.

KAROLINE H. LARSEN

“Det, der er hårdt ved at være kvinde i kunstverdenen, er, at de kulturelle strukturer og handle-mønstre er problematiske og forældede. Det er f.eks. problematisk, at kun 1 ud af 13 kvindelige afgangere fra min årgang på Akademiet fik legat, mens 16 ud af 17 mandlige afgangere samme år fik det.

Det undrer mig ligeledes, at det er de kvindelige kunstnere, der skal svare på spørgsmål om ligestilling, når det handler om generelle ligestillingsprincipper, der ikke efterleves.

Den patriarkalske struktur på uddannelserne er også problematisk. Kvinderne har haft adgang de sidste 96 år, mens mændene har været der i 250. Jeg mener, man burde indføre kønskvotienter på både uddannelser, museernes indkøb og på professoraterne. Kønskvoteringen ser jeg som et redskab, der kan ændre de sociologiske strukturer og præge samfun-

det i en mere gunstig retning.

Vi har ikke brug for flere analyser af, hvorfor kvinderne har det svært. Det hele bliver så tungt og fortænkt. Vi har brug for handling og konstruktive løsningsmodeller, så vi får revideret billedet af, hvad kunstmiljøet kan give til folk, for det er jo publikum, det går ud over, når 50 % af kunsten fravælges. Der burde udarbejdes en kønsprofil for kunstmiljøet, som en del af en større revision af kunstbegrebet, hvor der stilles krav om en specifik handlingsplan for de enkelte institutioner.

I min kunst skaber jeg repræsentationer af samfundet og søger at lave modbilleder, ofte set fra det personlige plan i bestemte strukturelle organisationer, og derfor kaldes min kunst feministisk. Det er fint med mig, men jeg er ved at være træt af, at det er kvindernes lod at reflektere over de her ting”.

Analyse: Der er en massiv mandlig overvægt, når **Statens Kunstfond** hvert år deler legatmidler ud til de danske kunstnere. Sådan var det for 20 år siden – og sådan er det i dag. Læs historien om et historisk efterslæb, om de forsigtige kunstnerkvinder, et mandligt broderskab – og kunstfondens skæggede kvinder.

KUNSTSTØTTE UNDER LUP

Af Jeppe Villadsen

Man må jo konstatere, at vi ikke har været på forkant i tremandsudvalget, hvad angår de treårige stipendier.” Sådan siger Sys Hindsbo, der de seneste tre år har været formand for Statens Kunstfonds tremandsudvalg for billedkunst. Udvalget har forsat linjen fra årene før, hvor op imod 80 procent af modtagerne af de eftertragtede treårige stipendier var mænd. Efter en treårig formandsperiode, der udløber til nytår, kan Sys Hindsbo se tilbage på en noget nær rekordlav uddeling af treårsstipendier til kvindelige kunstnere: 13 mandlige ansøgere er blevet begunstiget mod fire kvinder. Det var ellers ikke meningen, det var sådan, det skulle gå. Nærmest tværtimod.

”Hvert år, før vi begynder selve bedømmelsen, siger vi til hinanden, at i år må vi altså bestræbe os på, at kvinderne får. For det er jo lidt beskæmmende. Men før vi får set os om, er vi blevet så opslugt af diskussionen om de enkelte ansøgere. Og så har de altså meldt sig selv på banen, de der mænd,” fortæller Sys Hindsbo. Hvorfor det er mænd, der ender på den del af banen, hvor kandidaterne udtrækkes, forklarer hun med de mandlige kunstners større originalitet og gennemslagskraft:

”Jeg tror, at mændene – når vi får kendskab til dem – har vist sig med større kraft eller mærkelig nyskabende originalitet. For det er jo det, vi bliver ramt af: ’Hov, hvor er det billede mærkeligt lavet’, eller ’det her er noget nyt’.

Mens det, kvinderne laver, måske er nyt inden for et begrænset felt, men ikke altid så overrumplende. Mænd har jo større trang til at vise påfuglehalen. En større trang til at overbevise – ’jeg skal fandeme vise dem’. Der er mere udtryksmæssig posering hos den mandlige kunstner.”

Sys Hindsbo beklager den skæve kønsfordeling, men har aldrig følt sig som de kvindelige kunstners repræsentant. Hendes opgave har været at repræsentere kunsten og at vælge ”de uomgængelige kunstnere”.

”Du vil jo ikke save din egen gren over, ved at omverdenen kan sætte spørgsmålstejn ved din kunstfaglige dømmekraft, fordi du giver til nogen, som man opfatter som svagere kunstnere.”

Kirsten Justesen, billedkunstner

”Det er da muligt, at en anden end jeg ville have diskuteret lidt mere energisk, for at det skulle være kvinder, men jeg har aldrig været optaget af det spørgsmål. For mig er det på den måde ligegyldigt, at jeg er kvinde.”

”Så kønspolitisk har jeg været den forkerte at have i formandsstolen, hvis man skulle hæve kvindeprocenten,” siger hun.

Fortiden repeteres

Skævheden på billedkunstrådet er dog langt fra undtagelsen. Faktisk viser Kulturkontaktens gennemgang af de seneste 20

års uddelinger fra Statens Kunstfond, at mændene de fleste år er løbet med hen ved 70 procent af de treårige stipendier, når man kigger på alle kunstområder under et. Tilsvarende er mændenes andel af de mindre arbejdslegeter og engangsydelser oftest over 60 procent. Og når det gælder de livsvarige ydelser, tilfalder tre ud af fire en mand. Skævheden i mændenes favør er størst på de store områder, litteratur og billedkunst, samt musik, mens kunsthåndværk og design domineres af kvinder.

Billedkunstneren Kirsten Justesen tøver ikke med at kalde fordelingen ”skandaløs”. Andre hvisker om ”Kunstfondens skæggede kvinder” med henvisning til, at det i vid udstrækning er kvindelige formænd og ditto medlemmer i fondens tremandsudvalg, der vælger de mandlige legatansøgere frem for de kvindelige. Forklaringen på, at andelen af kvindelige legatmodtagere ikke har rokket sig stort i flere årtier, ligger i den mimetiske effekt, mener Kirsten Justesen. At kunstinstitutionens nutidige aktører repeterer fortidens mønstre.

”Man fortsætter kanon – man efterligner. Du vil jo ikke save din egen gren over, ved at omverdenen kan sætte spørgsmålstejn ved din kunstfaglige dømmekraft, fordi du giver til nogen, som man opfatter som svagere kunstnere. Det er det, der er den mimetiske effekt: at man bekræfter tingenes tilstand hele vejen i gennem systemet,” siger

Kirsten Justesen.

Og fordømmene over for den kvindelige kunst trives i bedste velgående, mener billedkunstneren Karen Kjær Laursen, der er medlem af Statens Kunstfonds Repræsentantskab udpeget af Billedkunstnernes Forbund. Den er inderlig og indadvendt, mens mændenes er kraftfuld og udfarende.

”Det er en fremherskende forestilling, at kvindekunst er sådan noget inderligt, navlebeskuende noget. Noget med at kigge indad på børn og familie – og så maler vi de små børn, der sidder omkring et bord. Den er blevet betragtet som mindre fremadskudende eller moderne,” siger Karen Kjær Laursen.

Mest kunst for pengene

Merete Ipsen, der er museumsinspektør på Kvindemuseet i Danmark, peger på, at der ved de censurerede udstillinger, hvor kunstnerne sender deres værker ind anonymt, optages omtrent lige så mange kvinder som mænd. Faktisk var hele 63 procent af de deltagende kunstnere på dette års Forårsudstilling på Charlottenborg kvinder.

”Når de ikke ved, hvem der er afsender, har dommerkomiteerne altså ingen problemer med at finde de kvindelige kunstners værker visuelt interessante. Men når man – som i tremandsudvalgene – kender afsenderen, foretrækkes de mandlige ansøgere,” siger Merete Ipsen.

Og det er helt ubevidst, understreger hun. Det skyldes hverken →

UDELING

3-årige stipendier	1964/65 (20.000 kr.)	1983 (80.000 kr.)	1988 (150.000 kr.)	1993 (180.000 kr.)	1994 (220.000 kr.)	1998 (240.000 kr.)	2001 (240.000 kr.)	2002 (240.000 kr.)	2003 (240.000 kr.)
Billedkunst	M: 6 (100 %) K: 0 (0 %)	M: 4 (57 %) K: 3 (43 %)	M: 8 (73 %) K: 3 (27 %)	M: 2 (40 %) K: 3 (60 %)	M: 2 (50 %) K: 2 (50 %)	M: 4 (80 %) K: 1 (20 %)	M: 8 (80 %) K: 2 (20 %)	M: 6 (75 %) K: 2 (25 %)	M: 5 (83 %) K: 1 (17 %)
Litteratur	M: 5 (83 %) K: 1 (17 %)	M: 6 (86 %) K: 1 (14 %)	M: 5 (83 %) K: 1 (17 %)	M: 3 (50 %) K: 3 (50 %)	M: 3 (43 %) K: 4 (57 %)	M: 3 (100 %) K: 0 (0 %)	M: 4 (80 %) K: 1 (20 %)	M: 1 (33 %) K: 2 (67 %)	M: 1 (50 %) K: 1 (50 %)

STATENS KUNSTFOND

Statens Kunstfond blev grundlagt af Danmarks første kulturminister, Julius Bomholt (S), i 1964, med det formål at fremme dansk skabende kunst.

Fondens midler anvendes til følgende formål:

- Ydelser til skabende kunstnere efter ansøgning: treårige arbejdstipendier, arbejds- og rejselegater. Bestillingshonorarer og præmieringer
- Indkøb af billedkunst, kunsthåndværk og design
- Billedkunstneriske opgaver i og ved offentlige bygninger og anlæg
- Andre foranstaltninger, der er egnede til at opfylde fondens formål
- Livsvarige ydelser til særligt udvalgte kunstnere.
- Støtte til efterladte efter kunstnere

Støtten gives inden for seks fagområder: litteratur, billedkunst, tonekunst, arkitektur, film og teater, kunsthåndværk og design. Hvert fagområde har et tremandsudvalg, hvis medlemmer udskiftes hvert tredje år, som bestemmer suverænt over uddeling af støtten.

Et repræsentantskab med 40 medlemmer udpeget af partierne i Folketinget, kunstfaglige organisationer, humanistiske fakulteter, Akademiraadet og Københavns Kommune følger arbejdet i Statens Kunstfond.

Fondens rådighedsbeløb i 2004 er 73,1 mio. kr.

Kulturkontakten har gransket de sidste 20 års uddelinger fra Statens Kunstfond. Og her er ikke meget forandret. Mændene løber fortsat med broderparten af uddelingerne. Det gælder især for de prestigefyldte treårige stipendier og livsvarige ydelser. Kun ét sted henter kvinderne alle legaterne hjem. Nemlig de, der gives til efterladte efter kunstnere, der alle var – mænd.

ond vilje eller et ønske om at holde kvinderne nede, men handler i høj grad om forventninger til, hvor man får noget for pengene. "Vi har forventninger til mændene som sikre satsningsområder, mens kvinder stadig regnes for et mere usikkert, lidt diffust satsningsområde. Man er påpasselig med, at man får noget for sine penge, hvilket jo er godt for os alle sammen, men påpasseligheden bliver også konserverende. Den fastholder nogle arbejdsdelinger og forventningerne til, hvor de to køns kreativitet ligger," siger Merete Ipsen. Der er dog ikke den fjerneste grund til at stille lavere forventninger til de kvindelige kunstnere, mener kunsthistorikeren Rune Gade. Han står helt uforstående over for den fortsatte skævhed i Kunstfondens uddelinger. "Jeg mener absolut ikke, man kan sige, at kvinder er dårligere kunstnere eller mindre kvalificerede overhovedet. Tværtimod. Hvis man kigger på kunstscenen i dag, er der mindst lige så mange gode kvindelige kunstnere som mandlige," siger Rune Gade, der sidder i Statens Kunstfonds Repræsentantskab udpeget af de humanistiske fakulteter. "Legaterne afspejler den forfordeling, kvinder generelt har været udsat for inden for kunstlivet. Det er ganske vist under bedring,

blandt andet fordi der er en større bevidsthed om forskelsbehandling, men det gør sig stadig gældende," siger han.

Mænd på museum

For den 29-årige billedkunstner Nanna Debois Buhl, der er studerende på Kunstakademiet på femte år, har mødet med den danske kunstscene knust nogle illusioner om dansk ligestilling. "Når man som jeg er vokset op i en generation, der har betragtet ligestilling som en selvfølge, har det været chokerende at opleve, at sådan hænger det bare ikke sammen i kunstverdenen. Går man f.eks. på museumsudstillinger i Danmark, kan man ofte tælle én kvindelig kunstner for hver ti mænd, der er repræsenteret."

Nanna Debois Buhl er medlem af den feministiske kunstnergruppe Kvinder på værtshus og medforfatter til en bog om kunst og feminisme i dansk billedkunst, der udkommer senere på året. Hun mener, at problematikken om Kunstfondens legater skal ses i et større perspektiv: "Man må se på repræsentationen inden for hele kunstinstitutionen. F.eks. er der på Kunstakademiet lige så mange kvindelige som mandlige studerende, mens der indtil for få år siden var en enorm skævhed på professorsiden. På tilsvarende måde kan

man se på museernes indkøb, og hvordan kunsthistorien skrives."

I løbet af sin studietid på Kunstakademiet har Nanna Debois Buhl dog mærket en positiv klimæændring, der blandt andet har vist sig ved et større antal kvindelige professorer.

"Men det er ikke nok, at det når til professorplanet. Det er nødt til også at nå ud i museumssystemet og i kunsthistoriekrivningen, for at det virkelig batter noget."

Kunstabegreb klemmer kvinderne

Kunsthistorikeren Ane Hejlskov var i 1996 til 1998 formand for tremandsudvalget for billedkunst samt udsmykningsudvalget. Hun fortæller, at de i udvalget flere gange diskuterede, at de skulle være opmærksomme på køn.

"Men det havde ikke nogen betydning for, hvornår vi syntes, noget var kunst – og det var det, størstedelen af vores diskussioner handlede om. Men det kan da godt være, at der i de diskussioner også ligger en implicit kønsproblematik," siger Ane Hejlskov. Hun peger på, at kunstbegrebet i Danmark kan have en del af skylden for, at mændene løber med legaterne.

"Vi har et meget snævert kunstbegreb herhjemme. Det mere traditionelle kvindelige kunstbegreb dækkes ikke af det kunstbe-

greb, der er herskende i de offentlige uddelingssammenhænge. Kvindernes kunstudøvelse befinder sig i højere grad i spændingsfeltet mellem kunst og ikke kunst, f.eks. kunsthåndværk og industrielt design, siger Ane Hejlskov, der er lektor i kunsthistorie på Aarhus Universitet.

Hun gør opmærksom på, at kvinderne traditionelt har været stærkere repræsenteret inden for design og kunsthåndværk, hvor de også løber med hovedparten af legaterne.

"Kvinder har haft en stærk dominans inden for det traditionelle kunsthåndværk, og hvis du tager til f.eks. Kunstindustrimuseet, vil du sikkert se en helt anden indkøbspolitik end for de klassiske medier som maleri, grafik og skulptur. Det er som om, hele det kunstindustrielle område og kunsthåndværkområdet ikke må medregnes til kunstområdet, og nu vil kvinder partout også have patent på billedkunsten, selv om de rent faktisk gør sig gældende allerede, bare på nogle andre kunstneriske betingelser."

Dermed ligger man under for en romantisk og gammeldags forestilling om, hvad kunst er, mener hun.

En anden årsag til uligheden mellem de mandlige og de kvindelige ansøgere kan, ifølge Ane Hejlskov, have noget at gøre

KVINDER OG KUNST

- Af de kunstnere, der blev optaget på dette års Forårsudstilling på Charlottenborg var 63 procent kvinder og 37 procent mænd. Udvælgelsen foregår anonymt på baggrund af indsendte værker.

- 68 procent af medlemmerne i foreningen Unge Kunstnere og Kunstformidlere er kvinder. 32 procent er mænd.
- I Billedkunstneres Forbund er fordelingen 48,5 procent kvinder og 51,5 procent mænd.

- I dette studieår er indskrevet 105 kvindelige og 97 mandlige studerende på Kunstakademiet. I 1998 var det tilsvarende tal 111 kvinder og 98 mænd.

- De sidste ti år har 68 procent af de afsluttede udsmykningsopgaver under Kunstfondens udsmykningsudvalg været udført af mænd – 32 procent er udført af kvinder.

ANSØGERE

3-årige stipendier	1994 (220.000 kr.)	1998 (240.000 kr.)	2003 (240.000 kr.)
Billedkunst	Ansøgere M: 115 (66 %) K: 58 (34 %)	Ansøgere M: 91 (62 %) K: 56 (38 %)	Ansøgere M: 119 (58 %) K: 87 (42 %)
Litteratur	Ansøgere M: 49 (60 %) K: 33 (40 %)	Ansøgere M: 38 (62 %) K: 23 (38 %)	Ansøgere M: 64 (67 %) K: 31 (33 %)

ANSØGERE

Arbejdslegat/ Engangsydelser	1994	1998	2003
Billedkunst	Ansøgere M: 259 (63 %) K: 154 (37 %)	Ansøgere M: 262 (62 %) K: 164 (38 %)	Ansøgere M: 282 (56 %) K: 221 (44 %)
Litteratur	Ansøgere M: 100 (62 %) K: 61 (38 %)	Ansøgere M: 109 (62 %) K: 66 (38 %)	Ansøgere M: 180 (65 %) K: 98 (35 %)

med forskellen i "den institutionelle attitude" blandt de mandlige og kvindelige kunstnere. "Jeg har mødt mange mandlige malere og installationskunstnere, der er ekstremt karrierebevidste og ved lige præcis, hvilke gallerier de skal være på hvornår, mens kvinder slet ikke tænker sådan. De mandlige kunstnere, man møder, har sgu altid deres cv og netværk i orden."

Også Sys Hindsbo har noteret sig, at de mandlige kunstnere er dygtigere til at profilere sig: "Det handler om evnen til at lave sig et tydeligt billede udadtil. Mænd har et slags automatisk broderskab. Det er ikke bevidst, men mænds adfærd over for de besluttende myndigheder, museumsinspektører og steder, hvor man viser sig, er meget mere udadvendt end kvinders. De er simpelthen bedre til at markere sig."

Historien på slæb

Kønsskævheden for Statens Kunstfonds legater gælder imidlertid ikke kun uddelingene af legaterne. Også blandt ansøgerne er der en generel mandlig overvægt. På litteraturområdet kan størstedelen af uligheden i tildelingen af legater umiddelbart forklares med, at et tilsvarende større antal mænd søger. For billedkunsten er der omkring 60 procent mandlige ansøgere til de treårige stipendier.

Forfatteren Hanne-Vibeke Holst er ikke forbavset over, at kvinderne holder sig tilbage med at søge.

"Det er givetvis som i alle andre forhold ude i det offentlige

rum, på arbejdsmarkedet og i erhvervslivet, at mændene generelt tror meget mere på deres projekter, end kvinderne gør – og et projekt i den sammenhæng kan også være en jobsamtale. Og vi ved jo, at en mand, der skal søge en stilling, kun behøver opfylde omkring 40 procent af kriterierne, for at han betragter sig selv som kvalificeret til at søge den, mens en kvinde skal opfylde noget i retning af 120 procent."

"Det ser ud til, at flere mænd end kvinder føler, de er gode kunstnere eller betydningsfulde forfattere. Og det er noget utroligt sejlvet skidt at have med at gøre."

Niels Brunse, forfatter

Derfor er det afgørende at få hævet kvindernes kunstneriske selv-værd. Og her spiller signalerne fra toppen en vigtig rolle, mener Hanne-Vibeke Holst og nævner som eksempel det næsten komplette fravær af kvindelige forfattere blandt de inviterede ved de to forfattermøder, som statsminister Anders Fogh Rasmussen afholdt i foråret.

"Det er et signal oppefra, man ikke skal underkende betydningen af: at landets statsminister ikke finder det relevant at invitere kvinder med til sådan et møde. Deri ligger der jo også, at han ikke mener, kvinder har noget særligt at byde på, hvilket igen rammer ned i det traditionelle lave kvindelige selv-værd, som også kvindelige kunstnere lider

under," siger Hanne-Vibeke Holst. Merete Ipsen peger ligeledes på, at kvinder generelt skal føle sig mere sikre på deres kvalifikationer, før de søger: "Engang sagde man jo, at kvinder skulle være dobbelt så gode for at nå samme status og samme privilegier som mænd. Og noget tyder på, at det stadig er sådan. Men det er lidt rystende, at der også er så stor ulighed på de friere områder som kunstens område."

"Vi har at gøre med et gammelt historisk efterslæb – mændene har f.eks. haft akademiuddannelsen 200 år længere end kvinderne. Men man vil åbenbart ikke se efterslæbet i øjnene, før man som her får det frem sort på hvidt," siger Merete Ipsen. Forfatteren Niels Brunse var formand for det litterære tre-mandsudvalg fra 1996 til 1998 – en periode med klar overvægt af både mandlige legatmodtagere og ansøgere. I udvalget var konsuligheden blandt legatmodtagerne noget, man hyppigt diskuterede, og han var indimellem fortvivlet over, at de ikke var i stand til at give til flere kvinder. "Jeg ville frygteligt gerne have, at det kunne være ligeligt fordelt. Jeg har jo, lige siden jeg var ung, været meget indstillet på, at man skulle give plads for kvindelige talenter og være lydhør over for, hvad der muligvis kunne være det specifikt kvindelige." Han afviser, at de mandlige ansøgere generelt var bedre kvalificeret end de kvindelige – der var blot flere af dem. "Det ser ud til, at flere mænd end

kvinder føler, de er gode kunstnere eller betydningsfulde forfattere. Og det er noget utroligt sejlvet skidt at have med at gøre." Den hårde vej til en karriere som forfatter er med til at frasortere mange talentfulde kvinder, mener han.

"For de fleste er det et sejt arbejde at blive anerkendt, og man skal tro meget på sig selv for ikke at give op undervejs. Det er meget sørgeligt, men sådan er det, og jeg tror, det frasorterer en hel del potentielle kvindelige forfattere undervejs," siger Niels Brunse.

Karen Kjær Laursen ser kun én løsning på problemet: at ligestillingsloven implementeres i tremandsudvalgenes arbejde. "Ligestillingsloven er fra 1978 og fungerer jo i alle mulige andre sammenhænge, så der er ingen rationel grund til, at den ikke også skulle gælde for tremandsudvalgene. Det er jo offentlige midler, vi har med at gøre, og ligestillingsloven gælder for hele den offentlige forvaltning."

Hun afviser, at ligestillingen vil blive på bekostning af kvaliteten:

"Selvfølgelig skal der være kvalitet, det er jo grundlæggende for alting. Men vi må forvalte kvalitetsbegrebet inden for lovens rammer, og så må udvalget arbejde under de betingelser og finde den bedste kvalitet. Og det behøver ikke være så problematisk, for det er omtrent lige så mange udøvende kvindelige kunstnere som mandlige, og kvaliteten er blandt masser af dem mindst lige så høj som hos mændene." ■

Se figurer, der viser uddelingerne

UDELING

Livsvarige ydelser	1983	1988	1993	1998	2001	2002	2003
Billedkunst	M: - K: -	M: - K: -	M: 4 (100 %) K: 0 (0 %)	M: 16 (67 %) K: 8 (33 %)	M: 66 (73 %) K: 24 (27 %)	M: 66 (72 %) K: 26 (28 %)	M: 66 (73 %) K: 25 (27 %)
Litteratur							
- Skønlitteratur	M: - K: -	M: - K: -	M: 2 (67 %) K: 1 (33 %)	M: 5 (83 %) K: 1 (17 %)	M: 48 (72 %) K: 19 (28 %)	M: 50 (70 %) K: 21 (30 %)	M: 49 (69 %) K: 22 (31 %)
- Oversættere	M: - K: -	M: - K: -	M: 1 (100 %) K: 0 (0 %)	M: - K: -	M: 3 (75 %) K: 1 (25 %)	M: 3 (75 %) K: 1 (25 %)	M: 3 (75 %) K: 1 (25 %)
- Alment kulturelt	M: - K: -	M: - K: -	M: - K: -	M: - K: -	M: 10 (90 %) K: 1 (10 %)	M: 10 (90 %) K: 1 (10 %)	M: 10 (90 %) K: 1 (10 %)

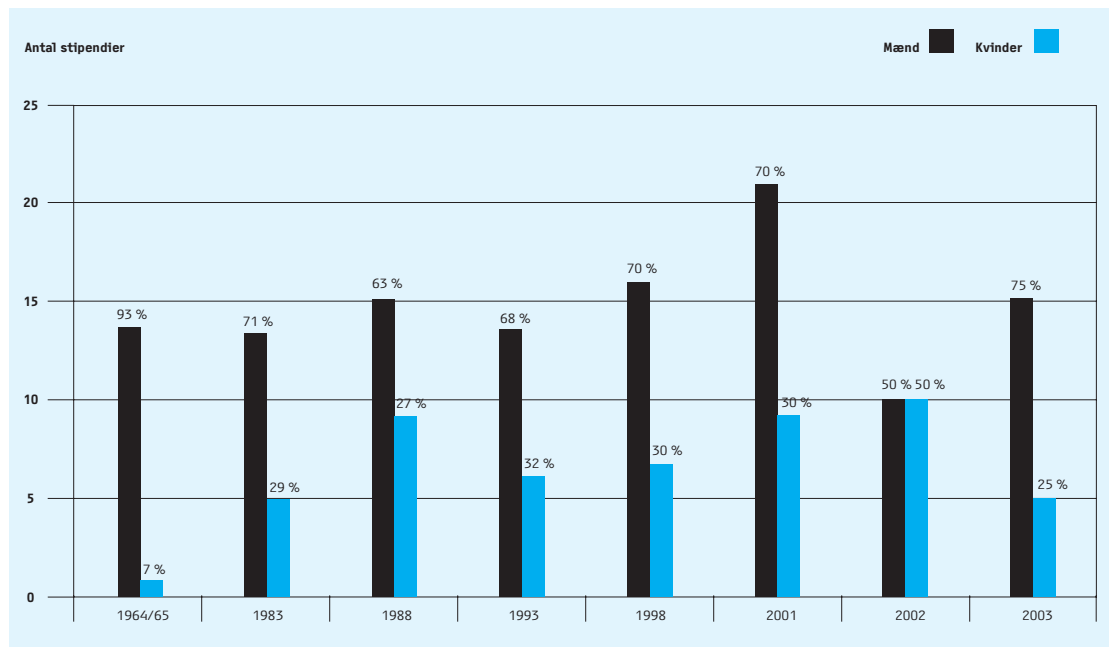
UDELING

Arbejdslegat/ Engangsydelser	1964/65 (opmuntring)	1983	1988	1993	1994	1998	2001	2002	2003
Billedkunst	M: 10 (100 %) K: 0 (0 %)	M: 21 (60 %) K: 14 (40 %)	M: 12 (57 %) K: 9 (43 %)	M: 8 (53 %) K: 7 (47 %) *M: 5 (56 %) *K: 4 (44 %)	M: 29 (72 %) K: 12 (28 %) *M: 8 (73 %) *K: 3 (27 %)	M: 36 (61 %) K: 23 (39 %)	M: 43 (52 %) K: 39 (48 %)	M: 47 (53 %) K: 42 (47 %)	M: 56 (51 %) K: 55 (49 %)
Litteratur	M: - K: -	M: 35 (73 %) K: 13 (27 %)	M: 26 (62 %) K: 16 (38 %)	M: 23 (64 %) K: 13 (36 %)	M: 32 (60 %) K: 21 (40 %)	M: 46 (60 %) K: 31 (40 %)	M: 51 (68 %) K: 24 (32 %)	M: 58 (65 %) K: 31 (45 %)	M: 65 (66 %) K: 33 (34 %)

Bag tallene: Statistikken over Kunstfondens uddelinger er lavet på baggrund af optællinger af legatmodtagere, som de figurerer i fondens årsberetninger. De er altså ikke lavet på baggrund af en samlet database og kan derfor være forbundet med en vis unøjagtighed. De samme gælder for ansøger tallene, der er lavet ud fra optællinger af udtræk fra Kunstfondens egen base. For ansøger tallene gælder, at en ansøger, der har søgt om flere legattyper på samme tid (f.eks. søgt om et treårigt stipendium og et arbejdslegat), tæller som én ansøger i alle kategorier. Legater til virksomheder, sammenslutninger, organisationer, kunstnergrupper og lign. er ikke iberegnet. Se flere bemærkninger til udregningerne på www.kum.dk/Kulturkontakten

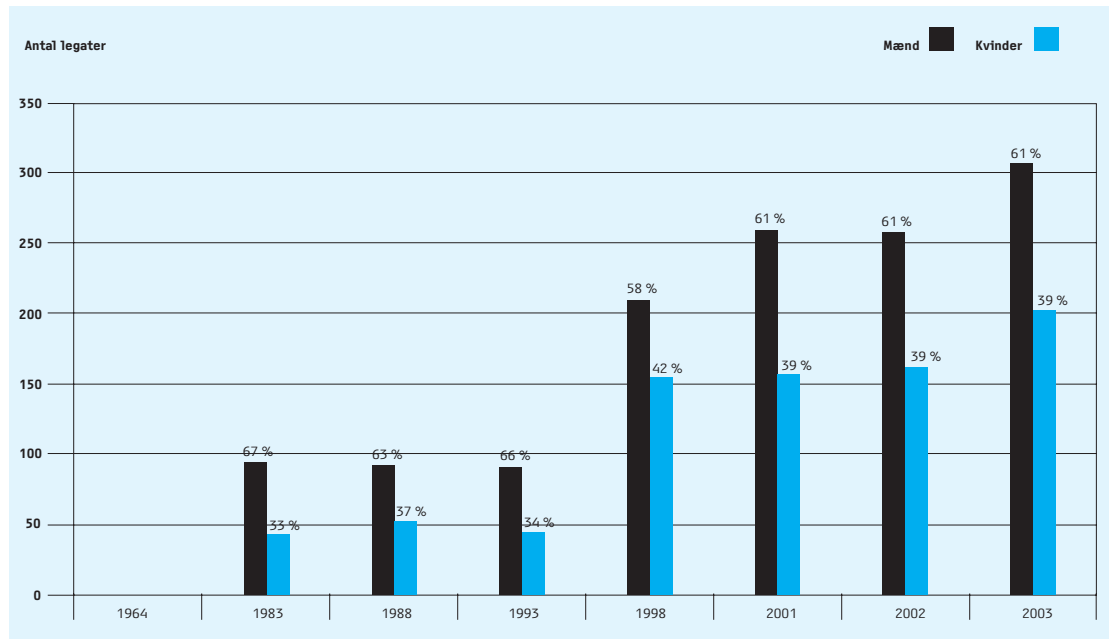
KUNSTFONDENS UDDELINGER FORDELT PÅ KØN - TREÅRIGE ARBEJDS- STIPENDIER

Hvert femte år fra 1964, samt
 2001-2003

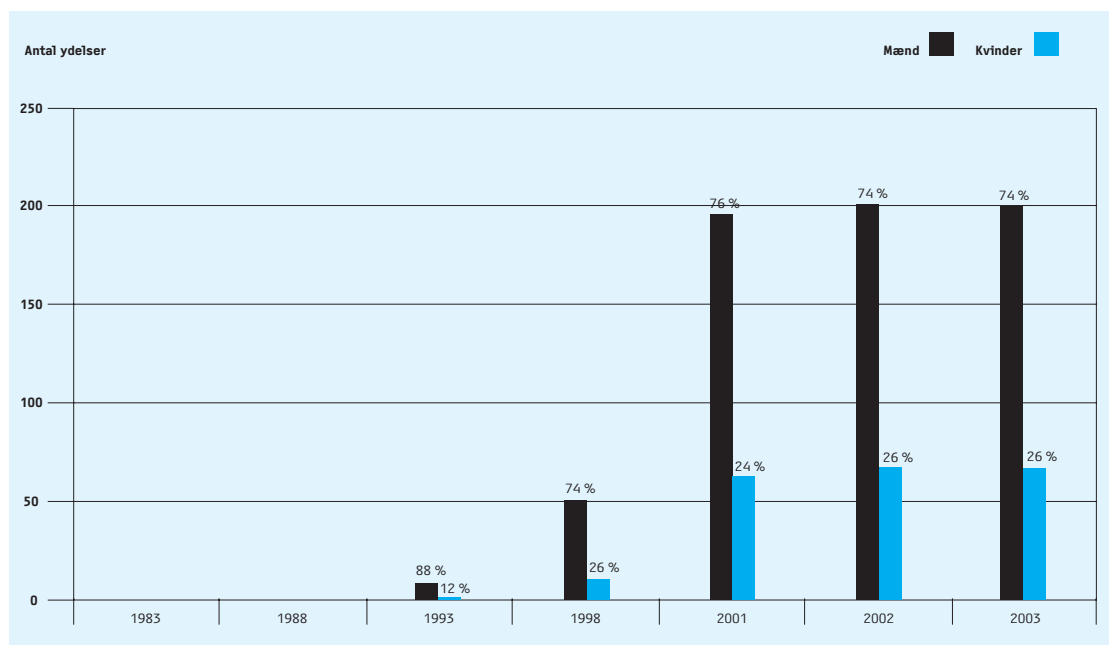
KUNSTFONDENS UDDELINGER FORDELT PÅ KØN - ARBEJDSLEGATER/ ENGANGSYDELSE

Hvert femte år fra 1964, samt
 2001-2003

KUNSTFONDENS UDDELINGER FORDELT PÅ KØN - LIVSVARIGE YDELSER

Hvert femte år fra 1964, samt
 2001-2003

SE TALLENE

Tallene bag undersøgelsen findes på www.kum.dk. Her kan man også se kønsfordelingen på de enkelte kunstområder.

Samtale. Hvorfor har kvinder sværere ved at sælge deres kunst end mænd? Er deres kunst ikke stor nok? Er den for privat? Er mænd bedre til at promovere sig? Eller er der faktisk ingen forskel på mænds og kvinders kunst, men noget helt andet på færde? Direktør for KVINFO **Elisabeth Møller Jensen** og professor på Akademiet **Erik Steffensen** giver svar på svære spørgsmål.

DEN STORE FORSKEL

Af: Marianne Strøm Hansen,
Kulturministeriet

Kunstakademiet i København har tre smukke sale, som kun bruges ved særlige lejligheder. På væggene hænger malerier af Akademiets professorer gennem de sidste par hundrede år. Der er også store billeder af berømte danske malere. Kvinder er der ikke mange af blandt professorerne, men et par har sneget sig ind som nøgenmodeller for de mandlige kunstnere. Salene og billederne er gamle, men spørgsmålet er, om situationen er en anden i dag? Har mænd og kvinder de samme muligheder som kunstnere? Det taler professor på Akademiet Erik Steffensen med leder af KVINFO Elisabeth Møller Jensen om.

Hvad er forskellen på mænds og kvinders kunst?

Jensen: Penge. Eller med et andet ord værdisættelsen. En stor kunstner, det er stadigvæk en stor mandlig kunstner. Og store kvindelige kunstnere er undtagelsen, der bekræfter den regel. Det har vi senest set i forbindelse med den debat, der har været om museernes indkøb af kunst, hvor kvindernes kunst kun udgør 6,5 pct. af de samlede indkøb over en 10-årig periode i 90'erne.

Steffensen: Jeg vil sige, at forskellen er størrelsen. Der er noget med mænd og størrelser. Altså, hvis man ser på to nøgne mennesker, der begge er 165 cm. høje, og den ene er mand, og den anden en kvinde, så vil man også sige, at forskellen er størrelsen på et

eller andet. Og det kan så være sådan en penisting eller noget helt andet. Men det er i hvert fald noget, der er helt inde i kunstens struktur, mænd breder sig mere.

Hvordan breder mænd sig mere?

Steffensen: Hvad er det, der fylder på museerne i dag? Det er nogen, der kan noget med kvadratmeter - som de unge vilde. Jeg tror ikke, at kvinder tænker i den form, at bare det er større, er det også bedre. Det var en strategi i firserne, at man skulle brede sig mere.

Jensen: Altså, hvis vi taler om de unge vilde, så ved jeg, at der var rigtigt mange kvinder med. F.eks. Nina Sten-Knudsen og Elisabeth Toubro, og de laver begge store ting. Men hvis jeg skal sige noget om, hvorfor kvinder ikke hænger på museerne, så synes jeg, den forklaring, Jens Erik Sørensen fra ARoS er kommet med, er fantastisk interessant. Han siger, at danske kvindelige kunstnere i 80'erne og 90'erne er for intimsfærefikserede og private. Men da jeg varovre for at se åbningen af ARoS, kom jeg ind i det første rum, hvor denne her gigantiske dreng Boy sidder og kigger over på rummets andet kunstværk, og det er Jeff Koons, der bøller sin kone, stripperen Cicciolina. Det er, som om drengen blinker med øjet og siger velkommen her i mandens hus. Men er der noget mere privat og intimsfæreagtigt end dobbeltsengen? Jens Erik Sørensen kan

først få øje på det private som kunst, når de mandlige kunstnere overtager det. Det er da pinligt.

Steffensen: Da jeg var på ARoS, slog det mig, at det tager tid at lave sådan et museum. Al den kunst, der er inde i den bygning nu, den afspejler noget, man tænkte på for ti år siden, hvor man havde skabt en samling og manglede et hus. Og så er man ikke fulgt med i den debat, som du trækker frem nu. Jeg synes jo, noget af det, der giver kunst allermost, det er intimsfæren, og det er her, det er sket de sidste ti år.

“Når to piger sidder sammen herinde og laver noget, så sidder de også sammen udenfor, og så kommer der en fra medierne, som siger, godt, I sidder i klynger der, vi tager jer alle syv på en gang. Kvinderne skal være bedre til at selvstændiggøre deres eget projekt”

Erik Steffensen

Jensen: Det er svært for kvinder at blive set og få plads, for hvis du f.eks. går ind og konkurrerer på størrelsen, så gør du jo ligesom drengene, og det har vi jo nok af. Men hvis du går ind og laver noget andet, ja men så er det så forskelligt, at det falder udenfor, og så er det, som Jens Erik Sørensen siger, privat, tilhører intimsfæren og uinteressant. Der ligger en norm for forståelsen af, hvad kunst er,

som gør, at det er svært at blive anerkendt. Vi får jo studerende fra universitetet ind på Kvinfo, der fortæller, at de har brokket sig over, at de ikke skal læse flere kvindelige forfattere i litteraturhistorie. Da de foreslog Tove Ditlevsen, var svaret, ja, men ok, hende kan vi godt læse. Bare I ikke tror, det er for kunstens skyld.

Steffensen: Ja, det er jo for dårligt

Er de studerende på Akademiet også optaget af diskussionen om kvinders muligheder i kunsten?

Steffensen: Nej, det tror jeg ikke. I sidste uge i Weekendavisen var der en artikel, hvor Lisbeth Bonde diskutererede det med syv af vores afgængere. Alle sammen sagde mere eller mindre, at det ikke var noget, de spekulerede over. Men det, der slog mig, var det greb, Lisbeth Bonde foretager ved ligesom at klyngebombe nogle kvinder sammen. Jeg vil meget gerne se sådan en som Lise Blomberg Andersen taget ud for sig selv. Sådan gør man med en som Tal R, eller andre, der kommer op. Det er sådan, man erobrer det rum. Hvis to piger sidder i et hjørne og tegner sammen herinde, så forsøger jeg at sige, at sådan vil det ikke være, når I kommer uden for døren. Så vil I opdage, at I kommer til at sidde meget for jer selv.

Jensen: Det synes jeg, lyder som om, to drenge ikke arbejder sammen, og det er da mit indtryk, at masser af de mandlige kunstnere →

BLÅ BOG

Erik Steffensen (f. 1961), professor ved Kunstakademiet, maler, fotograf og forfatter. Læste først filosofi og kunsthistorie, men blev i 1986 optaget på Akademiet. Har siden da arbejdet i en række kunstneriske genrer og har værker på de fleste danske kunstmuseer. Han har senest skrevet selvbiografien "Valbyengølsk" (2003) om sin opvækst i Valby

BLÅ BOG

Elisabeth Møller Jensen (f. 1946), direktør på KVINFO, mag.art. i nordisk litteratur og hovedredaktør for Nordisk Kvindelitteraturhistorie 1993-1998. Har arbejdet som litteraturanmelder ved Information, Aktuelt og Berlingske Tidende. Bidrager til tidsskrifter og bøger. Senest med artiklen "Der er et køn, der taler" i "Kampen om litteraturhistorien", et festskrift til Pål Dahlerup, 2004.

laver tætte arbejdsfællesskaber og udfordrer hinanden. Skærer ører af, og jeg ved ikke hvad.

Steffensen: Jo, men Elisabeth, hvis ikke man gør noget ved det, når to piger sidder sammen herinde og laver noget, så sidder de også sammen udenfor, og så kommer der en fra medierne, som siger, godt, I sidder i klynger der, vi tager jer alle syv på en gang. Kvinderne skal være bedre til at selvstændiggøre deres eget projekt. Jeg ser det samme med de nye forfattere nu. Altså, nu skal der ligesom nævnes en række et eller andet. Jeg er tilhænger af, at man siger: Hvem er de bedste – jeg elsker eliten!

Jensen: Problemet med eliten er, at kvinderne skal være med. Det er blandt andet det, kvindebevægelsen gik ud på. At få banket kvinderne med i den politiske elite og hele vejen rundt. Og de skal selvfølgelig også være med i den kunstneriske elite. Jeg reagerer bare på, at det er så snublende nær at sige, at det er pigernes egen skyld.

Steffensen: Nej, det er det ikke. Det er ikke det, jeg siger.

Jensen: Og hvis vi snakker om det her sted. En ting, der virkelig underer mig, det var den video, hvor Frandsen og nogle andre – og jeg kan ikke huske, om du var med. Men de lavede en video, hvor de havde inviteret en stripper til ferniseringen.

Steffensen: Det har jeg ikke været med i.

Jensen: Der var nogle store pinger herfra, Frandsen, Kvium og Nørsgaard – og den kvindelige journalist fra TV-avisen, der skulle dække det, hun blev også tiltalt som en luder.

Steffensen: Det var vist på Grønningen

Jensen: Men den blev da vist hernelde. Og jeg tænker, hvad betyder det, når man som kvinde kommer herind og skal studere. Det er den kunstneridentitet, der stadigvæk bliver tilbudt. Man kommer ikke ind for at være objekt for den mandlige erotiske fantasi, stripperen Cicciolina, men man kommer faktisk ind for at individualisere sig. For selv at blive subjekter.

Er kvinders kunst bare ikke penge værd?

Steffensen: Jo, selvfølgelig. Men der er nogen, der hele tiden går en bue uden om den. Det er meget interessant, jeg var ude at tale med en kendt gallerist, og så siger jeg til ham, at jeg skal herind og tale om køn og kunst, og så spørger jeg ham, hvor mange kvindelige kunstnere har du – og der var én ud af måske ti. Så hvad skal det museum gøre, der gerne vil hen i de hotte gallerier og lægge penge. Det er svært. Det er symptomatisk, det der skete i Weekendavisen i sidste uge. At der ligesom går syv på en blok hver gang.

“Kvinderne er skrevet ud af den litterære kanon. Derfor mener jeg jo faktisk godt, man kan tale om diskrimination. Ikke bevidst. Men det foregår jo i nogle meget magtfulde netværk, som har haft en utrolig mandlig dominans hele vejen igennem.”

Elisabeth Møller Jensen

Jensen: Det er fordi, du er nødt til at tænke det her område politisk. Det her med at sige, at det bare er kvalitet, der afgør det, det holder ikke. Når Lisbeth Bonde tager syv kvindelige kunstnere frem på en gang, er det i kraft af, at der er en politisk realitet, der handler om, at de bliver overset og ikke får den plads, de er berettiget til. Jeg sad lige og kiggede på den store Nordiske Litteraturpris. Den kører fra 1961 til 1979 – og ikke én kvinde får den. Så laver kvinderne en aktion og udpeger en kvinde som alternativ vinder. Først i 1980 får en kvinde den, og siden har man været nødt til at diskutere køn, før man gav den.

Steffensen: Det, jeg prøver at sige, er, at hvis jeg eller du sidder i et legatudvalg og skal pege på en eller anden, og der er to artikler, og den ene handler om syv styks og den anden om en styks, så er det meget nemt for udvalget at sige ja, men den der er jo størst, for den fylder mest. Det er det, der sker meget tit. Jeg har jo siddet i Gerneslegatet – man ender tit med at diskutere uddelingen fra den politiske side, og man sidder og væver over tredive navne. Jeg valgte at sige, jeg kan altså ikke sidde og høre på det der, så jeg gik ud af udvalget.

Skal man gribe ind politisk, hvis der er stor ulighed?

Steffensen: Jeg ved ikke så meget om politik. Jeg blev engang bedt om at skrive i et internationalt tidsskrift, hvis jeg bare lige skulle være etnisk. Så sagde jeg, det gider jeg altså ikke. Det er ligesom, man kan sige, at ARoS skulle have tilskud, hvis de køber noget etnisk kunst. Sådant noget har jeg det meget svært med.

Jensen: Hvis jeg var politiker, ville jeg stille krav. Jeg ville henholde mig til ligestillingsloven, hvor man siger, at man skal tænke køn ind i offentlig forvaltning. Det krav skal man også stille til de museer, som får statstilskud. De har et forklaringsproblem, hvis de som Jens Erik Sørensen på den ene side mener, kvinderne er for intimsfærefikserede og private, og på den anden side hænger Koons og konen op. Politikerne får også et forklaringsproblem, for det går ikke, at alle skattekronerne kun går til det ene køn, når talentmassen er fordelt ligeligt på mænd og kvinder.

Steffensen: På et tidspunkt var der nogen på Louisiana, der blev beskyldt for – af en udmærket kvindelig kunstner – at de ikke købte nok kvindelig kunst. Hun ville gerne have, at de købte noget af hende, men de sagde nej, deres indkøbspolitik gik vist i en anden retning. Det hørte jeg, og så sagde jeg, det er da meget interessant, for halvdelen af det, I har købt det sidste år, det har været af kvinder. Det er der så bare ikke nogen, der har sagt, vel. Hvorfor står det ingen steder?

Vil det så bare løse sig selv?

Steffensen: Nej, jeg tror først, Jens Erik Sørensen på ARoS tænker over, hvad han køber, når han får sådan noget at vide, som det Elisabeth sagde før om Jeff Koons og Boy.

Jensen: Man er nødt til at spørge sig selv, om man nu har fået det bedste, eller om man ligger under for f.eks. størrelsen. Problemet er, at efter Freud tror mændene jo, de har den, og kvinderne lider af den vildfarelse, at de ikke har den.

Hvorfor er der den relativt store ulighed netop på billedkunstområdet?

Jensen: Uligheden findes ikke kun på billedkunst, men også inden for litteraturen, hvor min erfaring fra arbejdet med Nordisk Kvinde-litteraturhistorie er, at kvinderne

er skrevet ud af den litterære kanon. Derfor mener jeg jo faktisk godt, man kan tale om diskrimination. Ikke bevidst. Men det foregår jo i nogle meget magtfulde netværk, som har haft en utrolig mandlig dominans hele vejen igennem.

Steffensen: Og har det stadig. Når vi nu sidder i vores store selvglæde og siger, det går rigtig godt for dansk kunst, så kan man jo tage en håndfuld af de kunstnere, der gør det rigtig godt, og spørge, hvor mange af dem er så kvinder? Olafur Eliasson, Elmgreen/Dragset, Joachim Koester osv. – der er mange mænd. Hvordan laver man den struktur om, når folk er enige om, at det går rigtig godt? Jeg er ikke så meget for at tænke på den model, at man skal promovere sig selv. Jeg hader det. Jeg er ikke sikker på, at kunstnere hele tiden skal promovere sig selv – indtage det der rum, brase ind på ARoS og blive gode venner med hvem som helst ligesom i 80'erne.

Jensen: Nu er litteraturen jo mit fagområde, så lad mig tage en som Suzanne Brøgger. Det har jo taget lang tid, før man har kunnet se, hvor fantastisk en kunstner hun er. Man forestiller sig ikke den manglende optik, der er. Kvinder læser både mandlige og kvindelige forfattere – men mænd læser kun de mandlige. Og spørgsmålet er, om ikke det samme gælder for billedkunsten.

Steffensen: Jeg tror, man skal turde sige – det er så Suzanne Brøgger. Hun er den bedste. Jeg tror meget tit, at kvinder bliver bange for det. De siger, det sker måske på mandens præmisser det der. Ja, men det kræver mere af en kvinde at turde være alene om det.

Jensen: Ja, men det både tør og gør de – og hvis vi kigger på det kønspolitiske, må man sige, at kvinder faktisk har klaret sig rigtig godt i Danmark i politik i forhold til i resten af verden. Vi er berømte for det, vi har opnået med ligestilling – og samtidig har vi så bare de her utrolige lakuner, hvor der slet ikke er sket noget. Det er på universitetet, det er i forskningen, og det er i kunsten. Nogle af de der gamle bastioner, der er ældre end parlamentet, og hvor mændene har gjort sig gældende i århundreder, og hvor kvinder har været lukket ude og tilsyneladende stadigvæk bliver det. ■

JENS ERIK SØRENSEN GIVER SVAR PÅ TILTALE

Af Marianne Strøm Hansen, Kulturministeriet

ARoS-direktøren Jens Erik Sørensen står for skud mange steder i dette nummer af Kulturkontakten. KVINFO's direktør, Elisabeth Møller Jensen, mener, han har et forklaringsproblem; essayisten Mai Misfeldt anklager ham for ikke at have meget til overs for kvindelige kunstnere, og et par unge kunstnere beder om generationsskifte på de store kunstmuseer. Hele miseren skyldes, at Jens Erik Sørensen i et interview i P1 har sagt, at nogle af de danske kvindelige kunstnere er for private og mangler internationalt udsyn – og at det kunne være en af grundene til, at de har svært ved at sælge deres kunst. Her giver Jens Erik Sørensen svar på tiltale.

Hvad er grunden til, at I på ARoS igennem mange år har købt mere kunst af mænd end af kvinder?

“Vi har aldrig været fokuseret på, om det er en mand eller kvinde, der har skabt et kunstværk. Vi har altid købt det, vi syntes ragede op og lagde noget til dansk kunst, og som kunne være et spændende supplement til samlingen. Vi har købt ind ud fra den linje, der er grundlagt i museet, og man må jo nok fastslå, at det at være kunstner altid har været et udpræget mandefag. Så det har vel bare ligget helt naturligt at fortsætte i den retning. Og det kan jo godt være, at man så ikke har haft blik for den feminine side af sagen – hvis man da kan karakterisere kvindelige kunstneres værker som feminine. Jeg tror, at alle kunstmuseerne bygger videre på nogle samlinger, som er defineret ud fra nogle maskuline kunstbegreber. For det er jo ikke kun museer, hvor der sidder en mandlig leder som her, der har købt flest værker af mænd. Det er også dem, hvor der sidder kvindelige ledere.”

“Og endelig kan man sige, at mange kvindelige kunstnere tidligere har udfoldet sig inden for designområdet, hvilket jo i dag også falder inden for kunsten. Og det er i dag et fag, hvor de kvindelige kunstnere er dominerende. På Aarhus Kunstmuseum har vi ikke været så optaget af design som på Trapholt, så dernede har de erhvervet flere kvindelige kunstnere til museet.”

Du har kritiseret kvindelige kunstnere for at mangle internationalt udsyn og lave privat, intimsfærefikseret kunst. Kan du uddybe det?

“Jeg har ikke sagt det så bastant. Det, jeg mener, er: Mange kvinder har en anden tilgang til verden, og fordi vi fortsætter et maskulint kunstbegreb, ja så er det svært få indpasset et mere poetisk eller intimt sprog i samlingerne. Og her har jeg givet udtryk for, at man på den internationale scene ser kvindelige kunstnere, der virkelig er oppe og matche mændene i præcision og udtryk. De arbejder med et universelt kunstudtryk, der går på tværs af landegrænser og personligheder og forskellen mellem mand og kvinde. Og de kvindelige kunstnere er eftertragtede overalt i verden. Jeg ser dem som en slags forløbere for det, der også vil komme til at ske blandt kvindelige kunstnere i Danmark. At man indhenter mændene og adderer noget nyt og spændende. Så det har ikke været negativt, når jeg har sagt det, det har været i en positiv ånd. Vi har lige bestilt et stort værk af Pippilotti Rist og købt to kæmpeværker af japaneren Miwa Yanagi. De er fantastiske, de er præcise, og du kan ikke umiddelbart se, om de er lavet af en mand eller kvinde. Men de er så stærke i deres udtryk, at det faktisk er ligeegyldigt. Det er dér, jeg mener, den internationale kunst også vil trække danske kunstnere hen.”

I et interview i dette nummer af Kulturkontakten siger direktøren for KVINFO, at hun mener, du har et forklaringsproblem, når du på den ene side kritiserer de kvindelige kunstnere for at være intimsfærefikserede og på den anden side hænger et billede af Jeff Koons op, hvor han har sex med sin kone.

“Billedet er en del af Koons eventyrlige koncept med selviscenesættelse i en ekstrem grad. Billedet er fra serien ‘Made in heaven’, hvor Koons tematiserer det erotiske element. Men nok tager Koons udgangspunkt i det erotiske i det private og intime, men han formår at åbne tematikken for almen identifikation. Og så gør han noget andet afgørende: Han tager den fulde konsekvens af sit eget projekt og skaber et helt nyt eventyrligt kærlighedsunivers. I øvrigt er det ikke så sjældent, at en mand går ind og forelsker sig i en model til, at man skal ud i kunsten. Det kender man helt tilbage til Rodin. Det

seksuelle element hos Koons er nærmest arketypisk og ikonagtigt.”

Er det det, der gør ham interessant og mere end bare privat?

“Nej ikke kun – det er nok også modet og viljen til at lave sådan et billede og gøre det i format som et billboard, der nærmest er beregnet til at sætte op ude i byen som et kæmpe signal om kærligheden. Jeg tror, de fleste kunstnere ville afholde sig fra at optræde så privat, men det er en del af hans koncept. Nu må jeg også sige, at det jo ikke er vores billede – desværre. Det er kun deponeret her. Jeg er ligeglad med, om det er lavet af en mand eller kvinde, jeg synes bare, det er et godt værk. Sådan en som Haugen Sørensen arbejder også med det erotiske i sine skulpturer og gør det knagende godt. Måske ligger det ikke kvinder på sinde, fordi det netop er for privat. Når jeg taler om, at kvinder i højere grad arbejder ud fra en intimsfære, så er det ud fra det erfaringsunivers, man bevæger sig rundt i. Og måske er der blufærdighed, når man kommer til selve det erotiske element.”

Mener du dermed, at kvinders erfaringer er knyttet mere til moderollen eller familien – at det er sådan, det private ses hos kvinder?

“Det er nok hele måden at levere varen på. Det er meget smukt og får måske også en tilbøjelighed til at blive sirligt. Jeff Koons-billedet er også sirligt, fordi det er udpenslet ned i de mindste detaljer, men det er det på en rå og ublu måde, som jeg tror, mange kvinder vil afholde sig fra. Men var værket lavet af en kvinde, så hang det også her.”

Erik Steffensen taler her i bladet om, at kvindelige kunstnere skal individualisere sig mere for at blive set – hvad mener du om det?

“Måske er der for nogle kvindelige kunstnere en tilbøjelighed til at være den pæne pige, man er opdraget til. Men kunstszenen er jo ingen danseskole. Her må kvinden gerne byde op til dans. Det er en rå og kommerciel verden, hvor man skal gøre sig synlig både i og uden for Danmark, og det stiller nogle krav. Det kan godt være svært, hvis man ikke er opdraget til, at man skal ud og erobre verden, som en dreng jo er. Der er jo også kvinder,

som virkelig står frem og gør det markant, og al respekt til dem, for der skal nok dobbelt kraft til at gøre det i konkurrence med alle de mænd.”

Hvordan oplever du de kvindelige kunstnere, når de kommer til jer som museum for at sælge?

“Der er selvfølgelig mange forskellige temperamenter – også hos kvindelige kunstnere. Jeg har respekt for en kunstner som Kirsten Lockenwitz, der meget tydeligt trådte ind på scenen og gjorde det med et brag. Og virkelig i konkurrence med de tunge drenge. Men jeg har også respekt for den lille stille kunstnerinde, som kommer med sine skitser, og man kan se, at det er fuldstændig fantastisk. Der kan jeg for eksempel nævne Julie Nord, hvor talentet gør det uafviseligt. Du er fuldstændig ligeglad med, hvem der har lavet det, for du bliver forført at det univers.”

Vil uligheden udlignes af sig selv med tiden?

“Det er jeg da overbevist om, at den gør. Men det er jo stadig sådan, at man stiller nogle høje kvalitetskrav, og dem tror jeg, de kvindelige kunstnere i højere grad vil kunne opfylde, hvis de måske smider nogle hæmninger bort eller også bare forfølger det sprog, de nu synes, er deres eget. Så vil verden komme til at acceptere en langt større bredde og langt større følsomhed i det kunstneriske udtryk, end man har gjort indtil nu. En Svend Wiig Hansen eller en Asger Jorn, som satte scenen i nogle år, de var jo svære at hamle op med, hvis man var en kvindelig kunstner, der gerne vil lave noget poetisk, men i dag er det jo helt anderledes accepteret, poesien, hvis den har kvalitet.”

Betyder det, at traditionen langsomt vil holde op med at være maskulint defineret?

“Traditionen skrider lige så langsomt med tiden. Vi får et andet blik på kunsten, vi bliver åbne over for noget, der er anderledes og utraditionelt. Det kan netop være den store poesi, det stille sind, det der underspiller, hvorimod den store opera, bravournummeret, det har man fået nok af. Spørgsmålet bliver, hvem det er, der kan give os den gode historie, give os oplevelser, som vi ellers ikke kender fra vores virkelighed. Og jeg kan godt forestille mig den situation, at det faktisk

er de mandlige kunstnere, der synes, de bliver overset, fordi de i højere grad hele tiden skal erobre verden og gøre sig synlige, hvorimod det stille sind, og det man skal finde frem til, det bliver det spændende.”

Elisabeth Møller Jensen mener, staten bør bruge ligestillingslovens krav om ligebehandling af de to køn ikke bare i forhold til museernes personalepolitik, men også i forhold til deres indkøbspolitik. Hvad mener du om det?

“Jeg mener, det er et politisk spørgsmål. Men min personlige mening er, at det vil diskriminere kvinderne. Det er uværdigt, sådan at

blive subsidieret. I stedet skal man tage udfordringen op, og så vil tingene falde på plads helt af sig selv. Ligegyldigt hvilken vej vægtskålen går ned, så er der jo aldrig noget, der er totalt retfærdigt i denne verden: 50 % - 50 %. Det synes jeg måske heller ikke, der skal være. For der må gerne være en spænding, der må gerne være et oprør, der må gerne være en lille uretfærdighed, der gør, at man så kommer på banen på en anden måde. Jeg synes, det her er en meget interessant debat, og jeg kan se for ARoS' vedkommende, at tingene er ved at dreje. Jeg ville ønske, jeg levede, til jeg blev 100 år, så jeg kunne se, at jeg får ret. At tingene ændrer sig.” ■

Portræt. Filmproducent Vibeke Windeløv er en af de mest magtfulde kvinder i dansk kulturliv. Hun elsker det uventede i jobbet og synes ikke, hendes køn har været en forhindring.

GLÆDEN VED AT SKAFFE EN GRIS

Af Lars Madsen

BLÅ BOG

Vibeke Windeløv (f. 1950)

- Ansat som producer hos Zentropa og står i spidsen for alle Lars von Triers film og i høj grad for de internationale produktioner med store budgetter.
- Er producent på en række film - bl.a. Lars von Triers filmene *Breaking the Waves*, *Idioterne*, *Dancer in the Dark* og *Dogville*; Susanne Biers *Det Bli'r i Familien* og *Elsker dig for evigt*
- Sidder i Kulturministeriets særlige Radio- og TV-Nævn.
- Har læst psykologi på universitetet og begyndte samtidig på filmarbejdet. Tog senere en HD på Handels-højskolen.
- Har to sønner og to steddøtre.

Der er en historie om en høvding og en gris, som er ganske betegnende for filmproducent Vibeke Windeløvs karriere. Den udspiller sig sidst i 1980'erne, hvor Jørgen Leth til sin film 'Notater om Kærlighed' ønskede at optage på en lille ø i Papua Ny Guinea. Vibeke Windeløv tog derfor ud for at få den lokale høvdings tilladelse til at filme. På øen blev hun fortalt, at hvis man skulle vinde høvdingsens gunst, så ville det være en god ide at forære ham en gris. For han ejede kun en af slagsen.

Vibeke Windeløv tog en flyver ind til hovedstaden Port Moresby og lokaliserede en grisefarm. "Jeg havde sgu aldrig købt grise i mit liv," husker Windeløv i dag. Hun sidder med bare tæer trukket op under sig i en stor, blød sofa på sit kontor i Filmbyen i Avedøre, mens hun fortæller om opgaven. "Jeg fandt sådan en lille, broget gris, der var meget, meget sød og nuttet og proppede den ned i en kasse og tog ud til lufthavnen igen. Men de ville ikke tage mig og grisen med tilbage, for de var løbet tør for dyrebure."

Vibeke Windeløv travede derfor ud og fandt en hønsegård, hvor hun fik fat i noget hønset i viklen kassen med grisen ind i. "Og så kom grisen med. Og høvdingen blev meget glad," siger hun. Det blev Jørgen Leth også, for han fik selvfølgelig lov at filme på øen. Og Vibeke Windeløv morede sig. "Jeg mener, hvad fanden, der er ikke mange job, hvor man kan få lov til at lave den slags. Og jeg får større oplevelser af at gøre tingene på en ny måde. Når vi skal i gang med en ny film, så er det sjovt at sige; okay, hvad fanden gør vi nu."

Ikke hård, men god

Det er passionen, det handler om. 53-årige Vibeke Windeløv, som i dag er producer på Zentropa og primært arbejder sammen med Lars von Trier, er almindeligt kendt for sin iver og handlekraft. Engang handlede det om at skaffe grise, siden hen blev hovedopgaven at finde penge til Zentropas film. Det viste hun sig at være så dygtig til, at hun i dag i avisartikler konsekvent beskrives som en hård forhandler.

"I virkeligheden kan jeg ikke forstå, hvorfor jeg skulle være hård," siger hun selv.

"Man kunne måske også sige, det er fordi, jeg er en god forhandler. Det, tror jeg faktisk, er mere korrekt. Det må være fordi, jeg har været i stand til at skabe en god stemning omkring situationen og få det bedste ud af den."

I den forbindelse mener hun, det nogle gange har været en fordel for hende at være kvinde.

"Når man sidder på et advokatkontor i New York med 10 mandlige advokater i pæne jakkesæt, så er det da en fordel at sidde der i en eller anden fuldstændig tosset Issey Miyake kjole. Og sætte sig op på bordet en gang imellem, når man bliver rigtig ivrig. I sådan nogle sammenhænge kan jeg nogle gange sige ting, som de der mænd aldrig ville sige til hinanden."

Og det er ikke kun, når det handler om dameben på et konferencebord, at Vibeke Windeløv kan se styrken i kvinde-kønnet.

"Jeg tror, det er en stor fordel at være kvinde. Der er nok også nogle fordomme mod kvinder. Men når du ser på, hvad mænd er oppe imod af forventninger, så synes jeg på en vis måde, det er meget lettere at være kvinde. Du kan skabe dit eget liv på en helt anden

måde, for der er ikke noget, du skal leve op til."

Vibeke Windeløv bedyrer, hun aldrig selv har følt, hun skulle leve op til noget.

"Jeg laver bare noget, der er sjovt," siger hun om sit arbejde.

Kvinder på Zentropa

Et blik på kønsfordelingen i filmbranchen viser imidlertid, at enten er der ikke ret mange kvinder, der deler Vibeke Windeløvs begejstring for at lave film, eller også er det alligevel ikke så nemt at være kvinde i branchen.

Det viser en rapport fra den danske afdeling af Women in Film and Television (WIFT). Vibeke Windeløv har læst rapporten og erklærer sig "chokeret" over dele af den.

Blandt andet fordi den dokumenterer, at kun et par enkelte kvinder har været filmkonsulenter ved Det Danske Filminstitut.

"Det er jo nærmest forargeligt," siger hun.

"Og der kan jeg da godt blive sur på mig selv over, at jeg ikke har været mere opmærksom på det gennem årene. Men det er sådan noget, der er skidegodt ved en rapport. For jeg tror faktisk, det kommer til at få en betydning." Windeløv erklærer sig også dybt overrasket over, at rapporten viser, at 81 procent af de danske film fra perioden 1992-2002 er produceret af mænd.

"Det fatter jeg ikke," siger hun. "Sådan er det ikke herude."

Hun remser Zentropas producenter op. Der er ni i alt. Og seks af dem er kvinder.

Vibeke Windeløv mener, den store overvægt af mænd må skyldes, at man også har regnet executive producers med.

"Peter Aalbæk står for eksempel

fuldstændig automatisk som producer på hver eneste Zentropa-produktion. Og han har så at sige ikke produceret overhovedet. Han står bare som executive producer på ALT, hvad vi laver. Måske er det den slags, der er med til at få mandeprocenterne op.”

“Omtrent 70 procent af alle ledende stillinger på optagelserne til 'Manderlay' (Lars von Triers kommende film, red.) var besat af kvinder, og jeg vil tro, noget lignende er gældende på Zentropa generelt,” fortsætter hun.

Mænd uden skam

Vibeke Windeløv foreslår desuden, at statistikken kan være et udtryk for, at mænd mangler pli. Hun kender flere eksempler på, at mandlige producere har fået deres navn på film, de knap nok har beskæftiget sig med.

“Mænd mangler generelt enhver skam i livet, når det kommer til at ville have deres navn på filmene. Også selv om de stort set ikke har lavet noget. Det mener jeg virkelig. Men det viser jo også, at kvinder generelt er dårlige til at få sat deres navn de rigtige steder.”

Vibeke Windeløv kender det fra sig selv, for der var engang, hvor hun

automatisk blev opført som det mindre 'fine' produktionsleder på Zentropafilmen. Indtil hun en dag sad og forhandlede om penge til filmen 'Breaking the Waves' med en kvinde fra den europæiske fond Media Investment Club.

“Hvorfor står du ikke som producent,” spurgte kvinden. Vibeke Windeløv svarede, at det var fordi, hun aldrig var blevet tilbudt det.

“Mænd mangler generelt enhver skam i livet, når det kommer til at ville have deres navn på filmene. Også selv om de stort set ikke har lavet noget. Det mener jeg virkelig. Men det viser jo også, at kvinder generelt er dårlige til at få sat deres navn de rigtige steder.”

“Så gav hun mig en skideballe og sagde, at det var det mest latterlige. Og hvis jeg ikke kom til at stå som producent, ville hun ikke skrive kontrakten under.”

Da Vibeke Windeløv forelagde Peter Aalbæk kravet og spurgte, hvorfor i alverden hun aldrig havde stået som producent før, svarede han:

“Jamen, du har aldrig bedt om det. Og hvis du ikke kan bede om det, er du heller ikke klar til det.”

“Det er måske det, kvinder – og også nogle mænd – har sværest ved at lære,” siger Windeløv.

“Man vil så gerne accepteres og roses, men det er enormt svært at stille krav på egne vegne. Det er meget lettere for mig at gå ud og stille krav for Zentropa, end det er at bede om noget til mig selv.”

Ikke for magtens skyld

Alligevel bestrider Vibeke Windeløv i dag en af de absolutte topposter i dansk film. Hun har fået magt. “Men jeg har aldrig planlagt en karriere, der handlede om, at jeg skulle have magt. Ja, jeg har aldrig planlagt en karriere. Jeg har i meget højere grad været drevet af en lyst til at opleve og have det sjovt, end af en lyst til at få magt.” Det er altså sådan noget som at skulle skaffe en gris til en høvding i Papua Ny Guinea, der har været drivkraften.

“Nu er det så ikke så meget mig, der skaffer grise længere. Og jeg kan da godt savne at lave de der helt små film, hvor man skal gøre alting selv. Men jeg synes da, det er fuldstændig vidunderligt at få lov

til at bestemme,” fastslår hun.

“Og det at bestemme, ja, det ligger der selvfølgelig en form for magt i. Men magt er sådan et abstrakt begreb. Man kan også sige, jeg gerne vil have indflydelse, være med til at bestemme nogle bestemte ting.

Men om det er magten som sådan, det tror jeg sgu ikke, det er.”

Vibeke Windeløv kan ikke umiddelbart komme i tanke om andre tegn på hendes magt, end at hun fik tildelt sin helt egen parkeringsplads under optagelserne til 'Manderlay' i Sverige.

“Det er virkelig et privilegium, der vil noget,” ler hun.

“Men ud over det føler jeg mig ikke så magtfuld.”

Vibeke Windeløv udstråler da heller ikke nogen videre trang til magtdemonstration under interviewet. Hun er afslappet klædt i farverig slå-om-nederdel og lilla bluse, og hendes skrivebord er – rundt.

“Det er noget, jeg har gået og syslet med et stykke tid,” forklarer hun.

“Før havde jeg sådan et langt et på tværs, og det var sådan lidt underligt. Hvor netop jeg sad på den ene side...”

“Det her er meget hyggeligere, når vi holder morgenmøder,” slutter hun. ■

Fordel at være kvinde. Kvinder kan i højere grad end mænd kan skabe deres eget liv, og det kan være en fordel, mener filmproducer Vibeke Windeløv.

KVINDER OG MÆND I FILMBRANCHEN

- I 2002 var der 64 % mænd i film og tv-branchen og 36 % kvinder.
- I årene 1972-1991 blev der produce-

ret 274 danske spillefilm. Heraf var de 246 instrueret af mænd (=90 %) og 28 af kvinder (=10 %).

- I årene 1992 til 2002 blev der produceret 162 danske spillefilm. Heraf var

de 131 instrueret af mænd (=80 %) og 32 af kvinder (=20 %).

- I årene 1992-2002 var der 132 mandlige filmproducenter (=81 %) og 31 kvindelige (=19 %).

Fakta fra undersøgelsen Køn og arbejde i film og tv, 1992-2002, lavet af foreningen WIFT – Women in film and television – i 2004.

Der har i mange år været masser af kvindelige kunstnere i musikkens verden, men det kniber med kvindelige chefer. Kulturkontakten har spurgt en kvinde og to mænd fra branchen om, hvordan det kan være – og om det betyder noget for musikken.

PLADEBRANCHEN SOM DRENGEKLUB

De fylder godt på scenen – kvinderne. Fra Shit & Chanel til Madonna, fra Britney Spears til PJ Harvey, fra Caroline Henderson til Marianne Faithfull. Men musikbranchens direktører, managere og iværksættere er næsten altid mænd. Kulturkontakten har spurgt en række branchefolk om, hvordan det kan være.

“Man skulle tro, at musik- og pladebranchen tiltrækker alle de kreative og moderne mennesker, men i virkeligheden er det en verden, som er ekstremt konservativ og mandshauvinistisk. Der er stort set ingen kvinder i toppen af industrien – i flere år var jeg sådan set den eneste af slagsen, ikke bare i Danmark men også internationalt,” fortæller Henriette Blix, der er tidligere direktør for Virgin Records i Danmark, tidligere ejer af bookingbureauet PDH, opfinder af De Grønne Koncerter og med til at lede Roskilde Festival i festivalens første seks leveår. I dag er Henriette Blix direktør i Flex Records, som hun driver sammen med dj Kenneth Bager.

Sammen med Néné La Beet, der er forhenværende direktør for det store uafhængige pladeselskab, Skandinavisk Musik Distribution – kaldet MD, er hun en af de få kvinder, der har været direktør for et pladeselskab i Danmark.

“Jeg har i årevis siddet sammen med alle disse mænd, som gang på gang har forbigået dygtige kvinder, når der skulle besættes stillinger i toppen af systemet. Kvinder, som helt klart havde fortjent – og var kvalificerede til – topposterne, men som havde svært ved at komme ind i den drengeklub, branchen er,” tilføjer hun.

“Eksempelvis har en række af spidserne i branchen – og det er både journalister, folk fra radio og tv og folk fra pladebranchen – en klub sammen, vel nærmest en slags loge, hvor de mødes og holder middage og quizaftener og den slags. Der har aldrig nogensinde været adgang for kvinder,” fortæller Henriette Blix.

Hendes råd til kvinder i branchen er at blive ved med at slå på døren, blive ved med at tro på det. Det handler om at have både “selvtillid og stædighed”.

“Man skal ikke regne med et almindeligt familieliv. Jeg fødte på en fredag og gik på arbejde om mandagen. I denne branche foregår det på alle tidspunkter, også om natten, i weekender og på helligdage. Du kan ikke putte en barselsorlov ind og forvente, at alle dine kunstnere venter i et år på, at du kommer tilbage,” fastslår hun.

God opdragelse
Henriette Blix siger, at pladebranchen

i høj grad drives af “halv-studerede røvere som mig selv”. Mennesker, der er begyndt som pakkedrenge m/k og endt som direktører.

“Det er en slags mesterlære. Det vil sige, at alle de, som sidder på topposterne i dag, er vokset op og opdraget i systemet,” konstaterer hun.

“Eksempelvis har en række af spidserne i branchen – og det er både journalister, folk fra radio og tv og folk fra pladebranchen – en klub sammen, vel nærmest en slags loge, hvor de mødes og holder middage og quizaftener og den slags. Der har aldrig nogensinde været adgang for kvinder”

Henriette Blix, direktør i Flex Records

Selv læste hun teatervidenskab og engelsk litteratur på Københavns Universitet i to år, indtil hun “kom til at gå ind i en rockklub”. Her blev hun bartender og kom hurtigt med i bookingbureauet PDH. Mange år senere headhuntede Richard Branson, der dengang ejede Virgin, hende til at stå i spidsen for selskabets danske aktiviteter.

Hun siger, at hendes eget gåpåmod og hendes egen succes i høj

grad skyldes hendes opvækst. Hun har lært hjemmefra at tro på sig selv og sine evner. Henriette Blix er vokset op blandt brødre, hun har tilbragt sin skoletid på Sorø Akademi, en kostskole, der dengang var en udpræget drengeverden, og hendes mor var et karrieremenneske – hun var den første kvindelige marketingchef i Danmark.

“Det kan være, at jeg simpelthen bare har troet, at jeg var en mand,” siger Henriette Blix med et grin, idet hun tilføjer, at hendes opdragelse har lært hende, at “hun ikke skulle lade sig begrænse af den kendsgerning, at hun er kvinde”.

“Jeg har aldrig tænkt, at der nok var ting, jeg ikke kunne eller skulle holde mig fra, fordi jeg var kvinde. Jeg har bare forsøgt at gøre de ting, jeg gerne ville. Jeg har til gengæld ikke råbt op om, at der var for få kvinder i pladebranchen, da jeg selv kom ind i den. Det har jeg ikke set som min opgave. Det er den enkeltes ansvar at gå efter, og kæmpe for, det job eller den indflydelse, man gerne vil have. Ligesom det er den enkeltes ansvar at sige fra, hvis man føler sig uretfærdigt behandlet,” mener hun.

I den forbindelse tilføjer Henriette Blix, at hendes egen chance – det at Richard Branson fik øje på hende og tilbød hende et job – var “enestående”.

“Det var med til at bane vejen,

Kvinder i front. Kvinder klarer sig godt som musikere - det er både Sanne Salomonsen, Lis Sørensen og Tamra Roseanes eksempler på. Men i toppen af pladebranchen sidder mændene stadig tungt på posterne.

med til at give andre kvinder mod til at kaste sig over den slags opgaver. Og Virgin har holdt fast i, at de tror på kvindelige ledere. I forlængelse af min ansættelse kom der kvindelige direktører for Virgin Records i Sverige, Norge, Østrig og Spanien. Det har været godt at se," siger hun.

Nøgne kvinder sælger

Også Jan Degner, der i over 20 år har befundet sig i centrum af musikbranchen, blandt andet som stifter af bookingbureauet PDH, medstifter af Pladecompaniet, administrerende direktør for Sony Music i Danmark og – i dag – som direktør for kulturvirksomheden ArtPeople, siger, at kvinder er en mangel på direktiongangene.

"Kvinderne i den her branche har ofte stået lige bagved os, som var i forreste gelede. De har i høj grad haft styr på planlægningen og budgetterne, men de har ikke været synlige, de har ikke taget det sidste skridt frem eller op. Måske skyldes det falsk beskedenhed, måske har de haft andre prioriteter; man kan i hvert fald konstatere, at det er få kvinder, som er gået skridtet fuldt ud, der – om man så må sige – har grebet hammeren og selv er begyndt at slå søm i," siger Jan Degner.

"Manglen på kvindelige ledere og iværksættere er ikke kun tydelig

i vores branche. Den eksisterer i verden som sådan, i alle mulige brancher. Og har altid gjort det. Men det er mit indtryk, at det er ved at ændre sig. Der kommer flere kvinder ind på betydningsfulde poster rundt omkring," tilføjer han, idet han peger på, at hos ArtPeople er den person, der er ansvarlig for såkaldt "A & R", det vil sige det menneske, som bestemmer, hvilken musik der skal udgives af selskabet, en kvinde.

"Kvinderne i den her branche har ofte stået lige bagved os, som var i forreste gelede. De har i høj grad haft styr på planlægningen og budgetterne, men de har ikke været synlige, de har ikke taget det sidste skridt frem eller op."

Jan Degner, direktør for Artpeople

Jan Degner siger, at det er tilfældet, fordi hun var – og er – den bedste til det job. Han mener ikke, at det har nogen indflydelse på, hvilken musik der bliver udgivet, om det er en mand eller en kvinde, der udvælger og sorterer i tilbuddene.

Den holdning deler Henriette Blix. "Stjerner som Britney og Beyonce konkurrerer ganske vist om, hvem der kan gå i de mest

lavtaljede bukser, hele MTV er halvpornografisk, og stakkels Janet Jackson er nødt til at vise sine bryster frem, fordi hun er ved at blive for gammel til ellers at få opmærksomhed. Men det er ikke mit indtryk, at alt dette er udtryk for en overordnet strategi, lagt af mandlige direktører. Pladeselskaberne er gode til at finansiere kunstnere og til de kommercielle trends, som at få en ide om, at nu kan man tjene penge på at udgive en opsamlingsplade. Men de skaber sjældent nye trends. De afspejler snarere ungdomskulturelle tendenser. Og de unges ideer, de vokser jo heldigvis ud af undergrunden," siger hun.

Rock og penge

Dagbladet Politikens mangeårige rockanmelder Erik Jensen mener, at køn spiller en direkte rolle, når det kommer til pladebranchens udvælgelse af kunstnere.

"Det er da en nærliggende tanke, men for selskabernes chefer handler det her om at tjene penge. Det ville derfor være dumt af dem ikke at udgive kvindelige musikere, da kvinderne altid har solgt mange album. I den danske pladebranches storhedstid, i 1980'erne, var der for eksempel masser af plads til at være rockmama. Man kan vel heller ikke ligefrem påstå, at man i Danmark, hverken dengang eller nu, udeluk-

kende, eller bare fortrinsvis, udgav eller udgiver drengerøvsrock. Tværtimod," siger han.

Derudover mener Erik Jensen, at forklaringen på det manglende kvindelige islæt i toppen af branchen til dels skal findes i barndommen, på teenagerværelset.

"Rockmusikken appellerer måske i højere grad til drenge end til piger – eller det gjorde den i hvert fald. I gamle dage var det noget med smarte biler, cowboystøvler, hawaiskøjter og en jargon, som var meget rock'n roll. Det har nok været en drengeklub, hvor det har været svært for kvinder at begå sig," siger han.

Erik Jensen mener dog, at branchen har forandret sig – den er blevet multinational og ekstremt fokuseret på forretningsselementet. Det handler om penge.

"Det betyder, at rockdrømmen er fortid. I dag kræver det at komme til tops i musikindustrien den samme grad af albuer, arbejde og ambitioner, som det gør at komme til tops i enhver form for multinationalt concern. Det er den samme type forretningsfolk, der går efter de poster, uanset hvilken industri det er i," siger han.

De typer er ofte mænd. Som Henriette Blix konstaterer: "Der har aldrig siddet en kvinde i bestyrelsen for pladeselskabernes brancheorganisation, IFPI". ■

Udland. Kvindelige forfattere er et særsyn, når det gælder **priser, penge og prestige.** I England har man taget konsekvensen og oprettet en litteraturpris kun for kvinder, der får masser af medie-dækning og har en stor privat sponsor. Herhjemme er den typiske litteraturprismodtager stadig en mand.

KVINDER SÆTTER BOGFOLK SJÆLDENT PRIS PÅ

Af Miriam Katz

“Det er uden tvivl den største ære i hele mit liv,” sagde en overvældet Andrea Levy, da hun i sommer vandt The Orange Prize for Fiction.

Det lyder næsten som optakten til en Oscarvinders grådkvalte takketale, men der er rent faktisk tale om noget så traditionelt uglamourøst som en litteraturpris – endda en sådan kun for kvinder.

“Pludselig er mit liv vildt

hektisk – jeg bliver kørt hid og did for at nå alt muligt. Jeg drikker en masse champagne. Og i tre dage har jeg haft min egen privatchauffør. Det bliver svært at vænne sig til at tage bussen igen,” lød det fra den britisk-jamaicanske forfatter, hvis roman “Small Island” vandt i tæt kapløb med nye talenter og kendte navne som Margaret Atwood og Rose Tremain.

The Orange Prize for Fiction er

en af Englands største litteraturpriser, på ca. 336.000 danske kroner. Og med snart ti år på bagen har kvindeprisen efterhånden slået sig fast som en seriøs litteraturpris, selvom den i starten blev mødt med voldsom kritik i dele af det litterære miljø.

Prisens positive særbehandling fik nogle engelske aviser til at se rødt og sammensætte rent mandlige alternative juryer, der valgte helt andre vindere end

dem, Oranges udelukkende kvindelige dommerpanel nåede frem til. Men kritikken har tilsyneladende lagt sig.

“I år er prisen fulgt med stor interesse uden de tidligere diskussioner,” sagde juryformand Sandi Toksvig før årets prisoverrækkelse til det danske webmagasin FORUM.

“Nu drejer det sig om at diskutere de nominerede bøger frem for at diskutere selve prisen.”

Kun til kvinder. Mobilselskabet Orange har skabt en litteraturpris, der kun gives til kvinder. Her ses de nominerede i 2002. Fra venstre mod højre: Anna Burns, Helen Dunmore, Maggie Gee, Chloe Hooper, Sarah Waters og Ann Patchett.

Mest til mænd. Nordisk Råds Litteraturpris er siden 1961 uddelt 43 gange. Syv gange er den gået til kvinder. Her er modtager den norske forfatter Øystein Loenn (tv) prisen af Knud Enggaard i 1996.

Og ser man på omtalerne i de britiske aviser, tyder det på, at hun har ret. Konkurrencen, der, som navnet antyder, sponsoreres af mobiltelefonselskabet Orange, får positiv mediedækning. Og de romaner, der undervejs i opløbet udvælges af juryen og sikres en plads på henholdsvis "the long list" og "the short list", får masser af opmærksomhed – og dermed nye chancer for at nå ud til dem, det hele handler om: læserne.

"Mænd læser litteratur af mænd, mens kvinder læser bøger af både mænd og kvinder. Derfor går de store priser oftest til mænd, og generelt er det også mændenes bøger, som får mediernes bevågenhed. Set i lyset af, at det overvejende er kvinder, som læser litteratur, er det paradoksalt, at de slet ikke bliver anerkendt som læsere," mener Sandi Toksvig.

"De kvindelige forfattere er især kommet til de senere år, jeg er sikker på, at kvinderne er på vej mod priserne også."

*Litteraturprofessor
Thomas Bredsdorff*

Priser sælger bøger

Både de engelske prisjuryer og avisernes anmelderkorps domineres af mænd, og det var den skævhed, som folkene bag The Orange Prize for Fiction i sin tid var trætte af. Derfor gik de i 1996 sammen om at skabe konkurrencen, og succesen var hjemme, da det lykkedes dem at få sværvægtteren Orange til at sponsorere den nye pris.

Grundlæggerne af Orange-prisen var en gruppe mænd og kvinder med arbejde i bøgernes verden – forlæggere, journalister, anmeldere, boghandlere og bibliotekarer. De mener, at der er en tæt sammenhæng mellem litteraturpriser, medieopmærk-

somhed og bogsalg, og deres mål med at indstifte den nye pris var ikke bare at synliggøre britiske kvindelige forfattere, men også at sætte spot på ellers oversete kvindelige forfattere fra hele det enorme engelske sprogområde.

I dag ser det ud til, at prisen har fået den ønskede effekt. Selve det at figurere på Oranges' "long list" og "short list" giver en enestående chance for at nå ud til et bredt publikum, hjulpet godt på vej af avisinterviews og forlagenes salgskampagner. I år har f.eks. romanen "Purple Hibiscus" af den hidtil ukendte Chimamanda Ngozi Adichie opnået en af de eftertragtede seks pladser på Oranges "short list", og den unge nigerianske debutant vil dermed blive læst i et omfang, som hendes bog ellers ikke ville have skyggen af en chance for at komme i nærheden af.

Få kvinder får danske priser

Mens englænderne altså gør noget særligt for at promovere kvindelige forfattere, sidder kvinderne stadig over herhjemme, når de store, traditionelle litteraturpriser uddeles.

Således har kun fire kvinder modtaget Det Danske Akademis Store Pris siden 1961, mens syv kvinder har fået Nordisk Råds Litteraturpris siden 1962 – heraf er to fra Danmark.

Den største privat sponsorerede litteraturpris herhjemme, BG Prisen, blev uddelt for første gang sidste år og gik til forfatteren Jens Christian Grøndahl. Med i opløbet var dog en kvindelig forfatter, Hanne Marie Svendsen, hvis roman "Unn fra Stjernestene" var blandt de tre nominerede bøger. BG Prisens jury består af lige mange mandlige og kvindelige medlemmer, og én af dem, professor i litteratur Thomas Bredsdorff, synes, det er en rigtig dårlig ide at uddele særlige litteraturpriser kun for kvinder, sådan som englænderne har valgt at gøre:

"Sådan en pris ville have stik modsat effekt af det tilsigtede. Det vil virke, som om modtageren får prisen, fordi hun er kvinde, ikke fordi hun har skrevet en god bog. Der er masser af stærke kvinder i litteraturens verden, som er prisværdige, uden at de har brug for positiv særbehandling," siger han.

At kun ganske få kvinder i årenes løb er blevet fundet værdige til at modtage de prestigefulde priser fra Akademiet og Nordisk Råd, overrasker ham, men bekymrer ikke:

"De kvindelige forfattere er især kommet til de senere år, jeg er sikker på, at kvinderne er på vej mod priserne også."

"Så længe der stadig er flest mænd blandt beslutningstagerne i prisudvalgskomiteerne, vil man nok have svært ved at få øje på de kvindelige forfattere og deres kvaliteter."

*Litteraturprofessor
Anne-Marie Mai*

Helt så nemt går det dog ikke at få de kvindelige forfattere ind i de store prisers gode selskab, mener professor i litteratur Anne-Marie Mai, tidligere formand for det nu nedlagte Statens Litteraturråd:

"Så længe der stadig er flest mænd blandt beslutningstagerne i prisudvalgskomiteerne, vil man nok have svært ved at få øje på de kvindelige forfattere og deres kvaliteter. Jeg tror ikke på millimeterdemokrati, men det er vigtigt at få kvinder med de steder, hvor vurderingerne af litteratur foregår. Vi er to forskellige køn med forskelligt blik på verden, derfor er det nødvendigt at have en mere lige repræsentation i prisudvalgene," siger hun og henviser til, at kvindernes andel af juryen ved Nordisk Råds Litteraturpris er blevet større de

senere år – og at det har givet flere kvindelige prismodtagere.

Overset i medierne

Ser man på Det Danske Akademi, der uddeler den måske vigtigste hjemlige litteraturpris, er der i dag tre kvinder blandt forsamlingens 18 medlemmer – Pia Tafdrup, Suzanne Brøgger og Inger Christensen. Og måske var det netop en skarp kritik af "broderskabet på Rungstedlund" for at være en selvrosende lukket kreds af midaldrende og ældre mænd, der i slutningen af 1990'erne åbnede Akademiets øjne for kvindelige forfatters kvaliteter. I hvert fald gik den store pris til Cecil Bødker og Kirsten Thorup i henholdsvis 1998 og 2000.

Men selvom der altså stadig ikke sættes pris på kvinder i samme grad som på mænd i bøgernes verden, så har Danmark ikke brug for en stor ny kvindelitteraturpris i stil med engelske The Orange Prize for Fiction, mener Anne-Marie Mai.

"Vi har jo allerede flere velanskrevne priser og legater for kvinder, som f.eks. Dansk Litteraturpris for Kvinder og Tagea Brandts Rejselegat – de får bare ikke stor opmærksomhed i medierne. Vi er simpelthen ikke gode nok til at fortælle interessante historier om de fremsynede kvinder, der står bag kvindeligpriserne herhjemme. Her må prisudvalgere og medier nok gribe i hver deres barm og blive mere opfindsomme til at formidle de gode historier," siger hun, der selv har modtaget førstnævnte hædersbevisning – dog uden at det gav hverken mediepostyr eller tre dage med gratis privatchauffør. Måske fordi Dansk Litteraturpris for Kvinder er på 30.000 kr., mod engelske Oranges over 300.000 kr. Måske fordi en pris med stemplet "kun for kvinder" ikke er en god mediehistorie i Danmark? ■

DANSK FILMPRIS KUN FOR KVINDER

Den nyligt overståede Copenhagen International Film Festival præsenterede i år for første gang en pris kun for kvinder, uddelt af en udelukkende kvindelig jury. Det skete uden at nogen løftede et øjenbryn over den positive særbehandling, fortæller festivaldirektør Janne Giese:

"Prisen gav overhovedet intet ramaskrig – tværtimod syntes folk, det er en god ide at sætte fokus på kvindelige instruktører," siger hun om særprisen "Women on Top", en serie med i alt seks udenlandske film, arrangeret i samarbejde med brancheorganisationen WIFT, Women in Film and Television.

Vinderen blev kazakhstaniske Gulshad Omarova med filmen "Schizo: Fifty Fifty", mens en anden kvindelig instruktør, russiske Lidija Bobrova, i år løb med filmfestivalens hovedpris The Golden Swan for sin film "Granny".

"Kvindelige filminstruktører står utroligt stærkt herhjemme for tiden, men sådan er det ikke i andre lande.

Derfor var vi glade for sammen med WIFT at synliggøre nogle af de fremragende udenlandske kvindelige filmskabere, der har kæmpet sig frem i en branche domineret af mænd."

I år fulgte der ingen penge med kvindeligprisen, men det lover Janne Giese at rette op på næste år.

I skolen forstår de andre det ikke. Men hvad gør det, når bare man selv er vild med sin sport? Kulturkontakten har mødt fire unge, der punkterer fordommene om, hvad rigtige drenge og piger går til.

DE TROR, MAN DANSER SOM I TEGNEFILM

Af Trine Beckett og Maj Juni

Skaterbanen er ikke det første, man får øje på, når man går tur i Fælledparken. Den putter sig i parkens ene hjørne, ned mod Rigshospitalet, bag ved børnenes soppesø. Kommer man fra Nørre Allé, må man passere de offentlige toiletter, inden man møder bagvæggen af banens højeste rampe.

På skaterbanen er parkens fuglefløjt og børneråb afløst af lyden af hjul mod asfalt. Og af de bump, der kommer fra skatere, der atter lander på rampens høje kanter efter at have vendt sig i luften. Byens graffitimalere har udsmykket alle rampernes lodrette flader. Og på trods af varmen flokkes drengene på ramperne og den bakkede asfalt, som fluer om en sukkerskål. De er der i alle aldre – fra 7 år til sidst i tyverne – iført den samme uniform: brede, løsthængende bukser, T-shirt og sneakers. De piger, der er at se, sidder i en gruppe på og omkring en væltet træstamme. De snakker, ryger cigaretter og retter lidt på tøjet. Et par af dem har rulleskøjter liggende ved siden af sig. Kun Amalie har et skateboard med. Hun tager det under armen og vipper det lidt frem og tilbage, idet hun sætter sig. "Mine veninder kan ikke helt sætte sig ind i det, jeg laver. De går mere op i tøj og i at gå i skole og at flette hinandens hår. Jeg har mit eget skateboard og skater i frikvartererne." Amalie er 14 år og en af de få

skaterpiger, der er i Danmark. Ligesom Maria, der kort tid efter kommer kørende på sit board. Maria er 11 år og bor og skater til daglig på Christiania. Pigerne har set hinanden en enkelt gang før, men normalt skater de hver for sig – sammen med de skaterdrenge, de kender. "Nogle gange har jeg på fornemmelsen, at drengene tænker – du er en pige, du burde ikke skate, som du gør. Eller du gør det bare for at være sej. Eller få opmærksomhed. Men sådan er det altså ikke," siger Amalie, der har stået i fire måneder. Maria har stået lidt over et år.

Real eller wannabe?

Amalie skelner mellem rigtige skatere og dem, der gerne vil være det. "Mange siger, at de er skatere, men er det ikke seriøst. Jeg ser sådan på det: Der er real, og der er wannabes. Real skatere går efter at lære tricks og øver sig og øver sig, indtil de kan det. Wannabes lunter bare videre, hvis det ikke lykkes første gang. De går mere op i tøjet end i det, de kan. De tager måske et board med herover, men så sidder de og snakker eller ryger i stedet." Men hvorfor nøjes de fleste piger med at kigge på fra sidelinjen? "De andre piger tør ikke. De har heller ikke tålmodighed nok til at lære at skate," mener Maria. "Og så hygger piger sig også på en anden måde. De sidder mere og snakker, hvor drenge er mere aktive," supplerer Amalie.

At drenge er aktive, er en etiket, der passer på Benjamin og Anders. De er henholdsvis 13 og 14 år og har gået til dans sammen, siden de var syv.

Drengene er netop blevet optaget til at følge et undervisningsprogram i moderne dans i Dansens Hus. Kun fire ud af 64 ansøgere var drenge. Ud over danseundervisningen her går de også til dans på danseskolen Copenhagen Dance Center.

Cha-cha-cha i baggården

Luften står nærmest stille i gården til den bygning, hvor Benjamin bor. Drengene bærer frugt og saft ned ad trappen, mens de nynner et hit fra DR2-serien Drengene fra Angora. "Det her bord er det bedste," peger Benjamin og sætter sig hjemmevant op ad væggen i Nørrebrobagårdens bagende sol. Han smider T-shirt og gummisko og ryster sit halvlange hår væk fra øjnene. "Dans er ikke en pigesport," slår drengene fast, mens de kaster sig over saftevandet og frugten. "De andre drenge er bange for at blive mobbet, hvis de begynder at danse. De forstår ikke, at det bare handler om at have det sjovt. Jeg er aldrig blevet mobbet," fortsætter Anders. Det er Benjamin heller ikke. Tværtimod griner han lidt af de andre drenge, fordi de ikke kan kende forskel på standard-latin, disko og showdans. For klassekameraterne hedder det hele bare

pardans. "De tror, man danser som i tegnefilm," siger Anders og illustrerer det, mens han nynner en tango.

Anders og Benjamin spiller også rollespil og går til spejder. Men det er dansen, der fylder mest. Og som har fyldt drengævrelserne med pokaler. Det er noget, der kan imponere de andre drenge fra klassen. Men åbenbart ikke nok til at få dem til at starte på danseskolen. For der er få drenge, og de, der er, er gengangere på holdene for hiphop, disko, showdance og så videre. Det er de samme drenge, som også danser på Benjamin og Anders' standard-latinhold. De er syv eller otte i alt. På de yngre hold er drengene dog flere.

Fordel at være i mindretal

Hvorfor færre drenge danser, jo ældre de bliver, har Anders og Benjamin ikke rigtig noget bud på. Måske er det det med mobningen? Eller også er dansen for kompliceret for dem? For et er nemlig svært at danse. Meget sværere end f.eks. at spille fodbold, lyder det fra drengene i munden på hinanden. "Det er svært, fordi man både skal huske trinene og holde takten til forskellig musik. Heldigvis hjælper min dansepartner mig. Det er hendes job at holde takten, så skal jeg bare huske serien," siger Benjamin. "Min dansepartner skal bare lige sætte i gang, så kan jeg godt. Jeg er ikke så god til at starte," afbryder Anders. Benjamin mener, at de andre

drengene på holdet også ind imellem får hjælp fra pigerne. På trods af, at drengenes trin er de nemmeste.

"I nogle danse skal drengene lave det samme igen og igen og igen. Vi skal bare føre pigerne, gøre noget med armene, mens pigerne skal dreje rundt og alt muligt," fortæller Benjamin, der dog godt kan danse pigetrim. I hvert fald i cha-cha-cha.

Der skal ikke mange sekunders overtalelse til, før han indvilliger i at vise det. Anders og Benjamin tager dansefatning og flyver over gården i deres bare overkroppe, vrikker med numsen og strækker armene ud.

De er svedige, da de vender tilbage til bordet.

Også på skaterbanen er den en fordel at repræsentere det køn,

der er i mindretal.

Faktisk er der næsten kun fordele ved at være pige, mener Amalie. Lige så snart man kan nogle få tricks, har man gode muligheder for at blive sponsoreret. Selv stillede hun op til en konkurrence efter at have stået bare seks dage.

"Jeg blev nummer 5 ud af 7. Placeringen er jeg ikke så stolt af, men jeg er stolt over, at jeg gjorde det. Det gav totalt selvtillid. Og folk siger, at så snart jeg bliver lidt bedre, får jeg flere fordele. Så jeg kan blive sponsoreret eller kendt på det."

Maria har prøvet at få nogle venner med over på rampen. Men indtil videre uden held. Til gengæld er hun, som den eneste pige, blevet optaget på Christianias skaterhold. Her får hun træning og bliver kørt i stilling til konkurrencer.

Venerne er vigtigst

Men selv om udsigten til konkurrencer og sponsorer er tiltrækkende, er det vennerne, der er vigtigst. På spørgsmålet om, hvad pigerne håber at få ud af at skate, svarer Amalie.

"Venner og en masse sjov. Og så motion, selvfølgelig... men det fedeste ved at skate er, når et trick lykkes, og ens venner roser en. Så føler man, at man kan klare hele verden, og bare blive bedre og bedre," siger Amalie.

Maria supplerer: "Det bedste er, at man får hjælp. Og at man får ros hele tiden. Det er nok derfor, jeg skater. På et tidspunkt holdt jeg pause, fordi de andre skatere bare ville have mig til at køre steder, hvor jeg ikke kunne. Men så kom en af de voksne og hjalp mig. Han fortalte mig, at jeg var god og kunne blive bedre. Han holdt mig i

hånden og greb mig, hver gang jeg var ved at falde," fortæller Maria.

Også for dansedrengene er kammeratskabet den vigtigste grund til at fortsætte deres sport.

"Jeg går på danseskolen, fordi jeg har det sjovt med de andre. Alle dem, jeg danser med, har jeg numrene på, på min mobil. Det gælder både piger og drenge," siger Benjamin.

Det er nu sen eftermiddag på skaterbanen, og Maria skal videre. I Tivoli med sin veninde. Men inden da skal hun lige have rampen en sidste gang. På vej ned høster hun en del anerkendende blikke fra banens store teenage-drengene. Hun er helt klart ikke en wannabe. Hun er real. ■

FOTOS: NICOLAI HOWALT

"Nogle gange har jeg på fornemmelsen, at drengene tænker – du er en pige, du burde ikke skate, som du gør. Eller du gør det bare for at være sej. Eller få opmærksomhed. Men sådan er det altså ikke"

Amalie, 14 år, skater (th).

"De andre drenge er bange for at blive mobbet, hvis de begynder at danse. De forstår ikke, at det bare handler om at have det sjovt. Jeg er aldrig blevet mobbet"

Anders, 14 år, danser (th).

Essay

MED KIKKERTEN FOR DET BLINDE ØJE SER MAN INGENTING

Af Mai Misfeldt

BLÅ BOG

Mai Misfeldt (f. 1965) Cand.mag. i dansk og kunsthistorie. Anmelder af kunst og skønlitteratur på Berlingske Tidende, freelancer og katalogforfatter. Redaktør af hvidbogen "Før usynligheden".

Det begyndte, da jeg læste kunsthistorie først i halvfemserne. Jeg opdagede, som mange før mig har opdaget, at de kvindelige kunstnere var fraværende. De historiske, men også de nyere kvindelige kunstnere. I de bøger, der stod på pensum-listerne, stod der ingenting om danske kvindelige kunstnere. De var tilføjet i små parenteser, enlige undertagelser, som den om Anna Ancher. Vi hørte om dansk kunst i 70'erne, om Bjørn Nørgaard, Poul Gernes, Per Kirkeby. Men vi hørte ikke om, at der i 1975 havde været en stor kvindeudstilling med internationale bidrag på Charlottenborg. En udstilling der satte fokus på skævheden i kunstlivet. Vi vidste ingenting om den side i dansk kunst, og blev uddannet til at tro, at alting var, som det skulle være. At når der ikke stod noget om danske kvindelige kunstnere i bøgerne, så var det fordi, de ikke var værd at nævne. Deres værker havde med andre ord ikke en kunstnerisk kvalitet, som lod dem overgå til kunsthistoriens store erindringsarkiv. Derfor handlede vi som alle de andre, vi læste pensummet og troede, det var dét, der var kunsthistorien, den eneste, den sande.

Parallelt med kunsthistorie læste jeg dansk. Her havde udenlandsk og dansk kvindelitteraturhistorie for længst markeret sig. (Stig Dalager og Anne-Marie Mai: Danske kvindelige forfattere bd.1-2, Gyldendal 1982) og den store nordiske var på vej. Her herskede en anden, mere samtidsorienteret bevidsthed, hvorimod faget kunsthistorie lugtede mere hengemt og i højere grad orienterede sig mod de store verdensmestre, som alle var mænd (som et dansk eksempel kan man f.eks. se Poul Erik Tøjner: Verdenskunst, Fogtdal 1997).

Men på et tidspunkt begyndte jeg at undre mig over, hvor de kvindelige kunstnere var blevet af. Jeg gik mine egne veje og søgte i kataloger og bøger. Og jeg fandt ud af, at de havde været der. Både før og efter

Anna Ancher. Og at de var værd at beskæftige sig med. Blot var det, i forhold til datidens kvindelige kunstnere, svært at finde materiale. Man måtte selv til de primære kilder, og billederne var det ikke sådan at få adgang til at se. Mange af datidens kvindelige kunstnere solgte jo ikke til museerne, så deres værker endte i private hjem. Dermed gled de ud af en evt. registrering, og mange af dem forfaldt eller vil forfalde, eftersom private ejere sjældent afsætter så mange midler til konservering og restaurering af værker, der ikke er tilskrevet værdi.

Museer køber ikke kvindekunst

De fandtes altså før – de kvindelige kunstnere. Og de findes nu. Men som den undersøgelse, som Statens Museumsnævn lavede viste, så blev der i årene 1989-1998 på landets ti største kunstmuseer indkøbt 1335 malerier, de 1249 var malet af mænd, de 86 af kvinder. Og det er vel at mærke samtidskunst, vi taler om. Kun 6,5 procent af det nyeste indkøbte samtidsmaleri er altså skabt af kvinder. Det er de 6,5 procent, som eftertiden vil se på museerne, det er det grundlag, de får at danne deres billede af vores tids kunst ud fra, og for dem vil det altså se ud til, at der ikke fandtes mange kvindelige malere. Men hvordan kan det være, når der i de seneste 30 år stort set har gået lige mange af hvert køn på Kunstakademiet, hvorfra de fleste kunstnere, der sælger til museerne, rekrutteres? Det er svært at finde en god forklaring på, andet end at der foregår en eller anden form for diskrimination af de kvindelige kunstnere. Og hvordan ser det så ud med kulturarven, den arv efter vores kultur, som vi netop har museerne til at indsamle, registrere, forske i og formidle? Jeg spurgte kulturminister Brian Mikkelsen, som den 3.6.03 svarede mig: "Jeg er overbevist om, at museernes lyskegle også vil indfange kvindelige kunstnere, så de bliver repræsenteret i samlingerne i overensstemmelse med deres kunstneriske kvaliteter".

Den kvindelige hånds svaghed

Der er næppe nogen, der bevidst vil udelukke kvinder fra kunsthistorien. Den eventuelle diskrimination er altså næppe en bevidst handling, men ikke desto mindre en meget alvorlig handling, som skævrider den danske kulturarv. Er kvindelige kunstnere da ringere end mænd, er der nogle evolutioner, de skal igennem for at nå op på samme niveau som mændene, der jo i flere århundreder har haft monopol på kunsten? Næppe. Jeg tror heller ikke på, at kvinderne skaber kunst i et særligt kvindeligt sprog, som mandlige blikke har svært ved at acceptere (Og trods alt er det jo kvinder, der går mest på museer, så hvis det var sådan, så burde der jo virkelig være flere kvindelige kunstneres værker at se på).

Jeg tror, hele miseren stikker dybere. Den stikker derned til den indlæring, jeg selv fik på Kunsthistorie: at kvinder ikke er kunstnere, det for alvor er værd at beskæftige sig med. Det er det, vi alle sammen lærer i skolen, at kunstnere de er mænd. Og når man med denne lærdom i baghovedet ser på kvindelige kunstneres værker, så vil man automatisk se på dem med en helt anden censur og med et helt andet mere kritisk blik. Her er man jo på gyngende grund, der er ingen forhåndsviden, der fortæller én, at det her er kunst. For de kvindelige kunstnere er ikke en gang for alle givet en plads i kunsthistorien som del af den store tradition, derimod skal hver enkelt på en helt anden vis end deres mandlige kollegaer legitimere sin plads. Jeg tror altså, at det er navnet, der gør det. Jeg tror, at et givet værk skifter karakter i folks og dermed også museumsfolks bevidsthed, alt efter om det tror, det udført af en mand eller en kvinde. Et

kendt eksempel fra udlandet er den hollandske maler Judith Leyster (1606-1669). Flere af hendes malerier blev fejlagtigt tilkendt den berømte maler Frans Hals, og blev af kritikere karakteriseret med ord som mandlige og virile. Efter det blev åbenbart, at billederne ikke var malet af Frans Hals, men af Judith Leyster, blev det sagt af en kendt kunsthistoriker, James Laver, at man bare behøvede at kaste et blik på disse billeder for at opdage den kvindelige hånds svaghed!

Menstruationskunst

Til Forårsudstillingen på Charlottenborg sender man anonymt ind. Og Forårsudstillingen har en meget fin statistik, hvad angår kvindelige kunstnere. Det samme gør sig gældende på Kunstnerens Efterårsudstilling på Den Frie, hvor der f.eks. i 2003 figurerede 46 mænd og 19 kvinder på udstillingen. Her, hvor kunstnerens identitet ikke er givet, synes der altså ikke at være noget problem med de kvindelige kunstnere.

Det er de forhold, som man især som museumsmand og kunsthistoriker skal holde sig for øje. Der tænkes alt for meget pr. autopilot, når der købes ind til museernes samlinger. Det er en god vane lige at tælle efter en gang i mellem, når man går på museum. Og huske på, at kunstmuseerne ikke repræsenterer den objektive sandhed. At der kunne have hængt en anden kunsthistorie.

Når det skal forsvares, hvorfor kvindelige kunstnere fravælges, siges det ofte, at deres værker er for svage, de er for private (som bl.a. Jens Erik Sørensen mener), og i værste fald er der tale om menstruationskunst. Det sidste er interessant, for det handler altså om, at kvinders kunst

har alt for meget kropslig og kønslig reference knyttet til sig. Men hvad sker der så, når mænds kunst har det samme? Når mandlige kunstnere tisser på deres værker eller ejakulerer på samme? Andy Warhol gjorde det, og de værker blev nærmest kult. På Herning Kunstmuseum kan man se en lort på dåse (Merde d'Artiste), skidt af Piero Manzoni i 1961. Den hermetisk forseglede dåse indeholder rent faktisk 30 gram af kunstnerens eget fækale indre. Dette værk bliver naturligvis ikke læst som en privat og kønnet forestilling, men som det konceptuelle kunstværk, det var tænkt som. Hvordan havde det været, hvis det var en kvinde, der havde skabt dette værk? Var hun blevet læst som en stor avantgardekunstner? Jeg tvivler.

Skrønen om kvindens private sprog

En gang til januar udkommer hvidbogen "Før usynligheden". Det er en opsamling af alle de indlæg, der den 5.-6. april 2003 blev præsenteret ved konferencen "Før usynligheden – en konference om ligestilling i kunstverdenen". Konferencen var arrangeret af 9 kvindelige billedkunstnere, hvoraf de fleste allerede er mere end veletablerede kunstnere. Udgangspunktet for at afholde konferencen var de famøse tal – 6,5 procent repræsentationen af kvindelige kunstneres malerier, samt en stigende bekymring for, hvordan den fremtidige kunsthistorie vil blive skrevet.

Til seminaret var der indbudt flere museumsledere, men det endte med kun at være Poul Erik Tøjner fra Louisiana og Christian Gether fra Arken, der fandt emnet væsentligt nok til at stille op. Denne sommer har DR's P2 præsenteret en lille række af indslag, der tog fat på samme emne, og hvor flere museumsfolk udtalte sig →

“Jeg tror, hele miseren stikker dybere. Den stikker derned til den indlæring, jeg selv fik på Kunsthistorie: at kvinder ikke er kunstnere, det for alvor er værd at beskæftige sig med.”

(sendt i et samlet program den 12.8.04). Heriblandt Jens Erik Sørensen fra det nyåbnede ARoS i Århus. De danske kvindelige kunstnere har denne statslige institutions direktør ikke meget tilovers for. Ifølge Jens Erik Sørensen skal de danske kvindelige kunstnere finde et mere universelt sprog i stedet for det private sprog, som efter hans mening var kendetegnede for de kvindelige kunstnere i 1980'erne og 1990'erne. Ligeledes er det ikke museerne, der skal komme til de kvindelige danske kunstnere, men dem, der skal prøve at hæve deres kunstsyn op på et internationalt niveau! Det er en beskæmmende udtalelse fra en leder af et museum, som ifølge lov om ligestilling af kvinder og mænd hvert andet år skal udarbejde en redegørelse om ligestilling, der skal indeholde oplysninger om, hvorvidt institutionen har formuleret en ligestillingspolitik, om den kønsmæssige fordeling i forhold til de enkelte stillingskategorier og om andre forhold, der skønnes af have betydning for vurderingen af institutionens indsats på ligestillingsområdet.

Disse andre forhold kunne f.eks. være dem, der beskrives i lovens kap. 2, stk.2: “der foreligger indirekte forskelsbehandling, når en bestemmelse, et kriterium eller en praksis, der tilsyneladende er neutral, stiller et væsentligt større antal personer af det ene køn ringere, medmindre denne bestemmelse, dette kriterium eller denne praksis er hensigtsmæssig og nødvendig og kan begrundes i objektive ikke-kønsrelaterede faktorer”.

Museer må definere kvalitet

Det er på tide, at danske museumsfolk vågner op og forholder sig til problemstillingen, i stedet for, som det er sket, lige siden debatten for efterhånden mange år siden blev bragt på bane første gang, at lukke munden på den med ordene: Vi køber kun den bedste, vi går

ikke efter køn, kun efter kvalitet. Ordet kvalitet er blevet en udvandet størrelse, et ord, der kan bruges til at forsvare enhver given handling i det kulturelle landskab. Men ordet er hult. For hvad er kvalitet? Og, som den danske billedkunstner Elisabeth Toubro replicerede til Jens Erik Sørensen, hvad er så et universelt kunstsyn? Hvis museumsinstitutionen mener, at de med rette vælger de kvindelige kunstnere fra, så bliver de nødt til at uddybe, hvad det er i henhold til deres kvalitetsbegreb, som de kvindelige kunstnere ikke lever op til. De bliver altså nødt til offentligt at forklare og stå til ansvar for deres brug af ordet kvalitet. Det gælder også landets største statslige kunstmuseum, Statens Museum for Kunst. Direktør Allis Helleland har glimret ved sit fravær i debatten, der jo i høj grad har rettet sig mod det museum, hun bestyrer. Hun deltog dog i P2's Kunstmagasin, hvor hun erkendte, at der tidligere var sket en forfordeling af kvindelige kunstnere, men hun mente, at dette allerede nu var fortid på Statens Museum for Kunst. Det håber jeg, at vi kommer til at høre mere til.

For tiderne har ændret sig. Før i tiden kunne museumsdirektører sidde som uanfægtede konger på hver deres samling, men vi lever i et andet samfund i dag. Museumsinstitutionen er ikke et helligt domæne, men et statsligt fælleseje, hvis handlinger med rette kan og skal diskuteres. Og det skal en museumsleder af i dag være klar til.

Det kræver mod at købe selvstændigt ind og at insistere på, at kunst lavet af kunstnere med et kvindeligt navn er lige så seriøs, god eller dårlig som kunst lavet af kunstnere med et mandligt navn. Og det kræver forskningsmæssige ressourcer at sikre, at de danske kvindelige kunstnere, som netop nu fylder gallerier og udstillingssteder, skrives ind i kunsthistorien. ■

ÆNDRING PÅ VEJ?

Nye tal, som Kunstmagasinet P2 har skaffet, viser, at Statens Museum for Kunst over de sidste tre år har købt væsentligt flere værker af nulevende kvindelige kunstnere. Tallene viser en stigning fra 6 procent i 1990'erne til 34 procent i 2001 og 31 procent i 2003. Hvis man også medregner de udenlandske kunstnere, blev der i 2003 indkøbt flere værker af nulevende kvindelige kunstnere end af mandlige kunstnere. (Kulturministeriet)

En ny tværfaglig uddannelse skal lære museumsfolk at begå sig på såvel det hjemlige som det internationale marked, så museerne ikke lukker sig om sig selv.

MUSEOLOGI PÅ SKEMAET

Af Mette Størum Krogh, Kulturministeriet

Danske museumsfolk skal blive bedre rustede til at drive virksomhed på det moderne markeds vilkår. Det mener Ane Hejlskov Larsen, der er medudvikler af en ny masteruddannelse i museologi på Center for Museologi på Aarhus Universitet, hvor hun også er centerleder. Centret er udgået fra Afdeling for Kunstshistorie med en tradition inden for faget, der daterer tilbage til 1970'erne.

Uddannelsens sigte er, at udvikle deltagerens evne til at forvalte, analysere og organisere den museale kulturarv. "Med den i hånden skulle man gerne blive bedre til at lede og formidle," siger Ane Hejlskov Larsen. Få måneder før studiestart har initiativtagerne, der har arbejdet på realiseringen af uddannelsen i tre år, travlt med forberedelserne og profileringen af den nye masteruddannelse. Der er endnu en del, der skal på plads, for man kan modtage de kommende studerende.

Teoretisk museologi

Uddannelsen er etårig og henvender sig til et bredt ansøgerfelt af akademikere, museumsansatte og folk, der arbejder professionelt med kulturarven. "I det private erhvervsliv sender man folk på kursus hele tiden. Men også i museumsverdenen er der behov for videreuddannelse. Vi er et tilbud til dem, der aldrig har hørt om en teoretisk tilgang til museologien," siger Ane Hejlskov Larsen.

Ved at tage udgangspunkt i deltagerens aktuelle museale arbejdsopgaver kombineres den praktiske og teoretiske anvendelse af faget, så deltageren umiddelbart kan profitere af uddannelsen i dagligdagen. "Vi er unikke i forhold til andre kursusudbydere, fordi vi tilbyder eksamensbevis for gennemført uddannelse. En blåstempling så at sige. De studerende bliver vurderet såvel internt i systemet som eksternt af folk på museerne."

Masteruddannelsen i museologi giver de studerende konkret viden inden for tre hovedområder: Den internationale museologi og centrale kulturarvsspørgsmål, Museumsle-

delse, organisation og markedsføring samt Museumskommunikation og udstillingsæstetik. Uddannelsen afstemmer teori og metode med de hjemlige kulturpolitiske og lovgivningsmæssige rammer, således at man efter at have deltaget i ét eller flere af de i alt fire moduler kan vende tilbage til sin egen institution og implementere de tilegnede redskaber i arbejdet. Det gælder f. eks. metoder til at forholde sig til tilskudydernes krav og forventninger til besøg, publikumsundersøgelser, udstillinger, formidling og synlighed. "Det er en professionalisering af hele det museologiske områdes kerneforpligtelser," siger Ane Hejlskov Larsen.

Tværfaglig tilpasning

Undervisningen differentieres, så den passer til den enkeltes behov, men er rettet mod alle museale institutioner. "Det er de samme problemstillinger overalt - samfundsmæssige, ledelsesmæssige og økonomiske," siger Ane Hejlskov Larsen, der ser tværfagligheden som en force. "Det er min erfaring, at en forskellig faglig observans styrker uddannelsesforløbet, fordi man i dialog med andre bliver tvunget til at definere sin egen faglighed." Målgruppen er museumsfolk fra hele Norden. Undervisningen foregår på dansk, men kurserne tilrettes, så de passer til deltagerens forventninger. Skulle det for eksempel vise sig, at der er stor tilslutning fra et land som Finland, er man villig til at justere undervisningen, så den kommer til at foregå på engelsk.

Hvis det hjemlige marked ikke viser tilstrækkelig interesse for uddannelsen, vil man på sigt overveje at udvide til det europæiske marked. Den internationale museumsorganisation ICOM har Center for Museologi opført på sin hjemmeside, og det har allerede ført til flere henvendelser fra blandt andet USA og Sydafrika, hvor der er en stor interesse for det museologiske felt. Men nu gælder det imidlertid Århus: "Det har været en lang og sej godkendelsesproces, og vi er meget spændte på forløbet," siger Ane Hejlskov Larsen. ■

Master i Museologi ved Aarhus Universitet

Ansøgningsfrist 15. november 2004. Studiestart februar 2005

Master i Museologi henvender sig til alle i Norden, der arbejder professionelt med kulturarven, indsamlings- og bevaringsproblematikker, museale problemstillinger herunder forskning, formidling og udstillinger.

Masteruddannelsen tager afsæt i deltagerens aktuelle museale arbejdskrav, og både deltageren og arbejdspladsen får udbytte af uddannelsen.

Uddannelsen starter i februar 2005, og det første modul er "International museumsteori - og metode" - med fokus på tre hovedemner:

- Fremtidens museer og museernes fremtid
- Internationale museumsteorier
- Kulturpolitik og museerne i samfundet

De efterfølgende moduler er "Museal virksomheds lære", "Museal kommunikation" og masterprojekt.

Karen Friis Hansen, Center for Museologi ved Aarhus Universitet er koordinator for uddannelsen. E-mail: kunkfh@hum.au.dk

Læs om flere muligheder for efter- og videreuddannelse ved Aarhus Universitet på www.au.dk/evu

Fagbeskrivelse og ansøgningsskema:
Sekretariatet for Efter- og Videreuddannelse
Tlf. 8942 6761,
e-mail: evu@au.dk
www.au.dk/evubestilling

DA ERHVERVSLIVET REDDEDE KUNSTEN I USA

Af Anne Mette Lundtofte

USA er der også kulturkampe, og det er af et format, der får de danske forhold til at blegne. En af de største af slagsen brød ud for snart 15 år siden i forbindelse med en udstilling af Robert Mapplethorpes seksuelt grænseoverskridende fotografier og Andres Serranos værk "Piss Christ", der bestod af et Kristus-kors nedsunket i en beholder af kunstnerens eget pis. De kontroversielle værker fik den kristne højrefløj til at skære ned på støtten til kunsten, for hvorfor skulle borgerne betale for en kunst, der bogstaveligt talt pis-sede på samfundet og overskred normerne for dets grundlæggende værdier?

Det kunne lyde som et rimeligt ræsonnement, men ikke desto mindre er det præcis kunstens opgave, vil mange mene – at den skal afsøge og sætte kritiske spørgsmålstejn ved alt det, vi tager for givet. Det var dog ikke et kunstsyn, de amerikanske politikere delte, og siden Mapplethorpe-Serrano-skandalen har kunsten derfor måttet bejle til det private erhvervsliv for at overleve. Den private sektor yder nu til gengæld et årligt trecifret milliondollarbeløb til opvisninger og udstillinger landet over, og med den heldige udgang endte én af landets største kulturkriser i nyere historie med en vaskeægte 'happy ending' – efter alle kunstens regler.

Eller gjorde den?

Lykkelig forening?

Sideløbende med succeshistorien om erhvervslivet, der kom kunsten til undsætning, har der kørt en debat i de amerikanske medier om, hvorvidt det tætte forhold mellem kunst og business er et udtryk for en lykkelig forening eller en uheldig alliance af samfundets kræfter. Mens de fleste har bifaldet erhvervslivets heltemodige indsats på kunstens område, mener kritikere, at den eventyrlige begyndelse i virkeligheden er endt i et stærkt afhængighedsforhold, hvor kun-

sten er blevet totalt underlagt erhvervslivets præmisser af penge, PR og profit. Med den stærkt begrænsede offentlige støtte til kunsten i USA er det på nuværende tidspunkt nemlig fuldstændigt op til de private sponsorer, hvilken kunst der kommer ind på museerne, og hvilke projekter der lades ude i kulden, og mange kulturkritikere er derfor bekymrede på den smalle, eksperimentelle kunsts-

der, og for TimeWarner handler det især om at finde den ideelle partner i det forlig, som sponsorstøtten i firmaets øjne udgør:

"TimeWarner støtter den kunst, vi kan stå inde for, men vi blander os aldrig i indholdet af de shows, vi sponsorerer. Vi lægger i stedet kræfterne i at finde det helt rigtige match mellem vores virksomheds målsætninger og en kulturinstitutions udbud. Derefter går vi i dialog med den

Det mest berømte eksempel er biennalen for samtidskunst, der afholdes på New Yorks Whitney Museum, og det er et show, der sjældent løber ukontroversielt af sig. Alligevel er der aldrig problemer med at finde sponsorer til showet, forklarer Debra Singer, der er en af museets unge kuratorer:

"Jeg ved ikke, om der er nogen kunst, der i dag kan betegnes som 'kontroversiel', men Whitney-biennalen er nok den mest kontroversielle, vi har af slagsen, og det er aldrig svært at finde sponsoraftaler til udstillingen. Vi indgår i en slags parforhold med en række forskellige sponsorer, der hjælper os med at få showet til at løbe ad stabelen – et fly-selskab tilbyder f.eks. gratis flybilletter, mens et reklamebureau hjælper os med at promovere showet – men de har intet at skulle have sagt med hensyn til showets udtryk eller indhold".

Men I er dog 100 pct. afhængige af støtte fra det private erhvervsliv – gør det Jer ikke lidt sårbare i forhold til en kulturinstitution, der er statsstøttet og derfor ikke behøver underlægge sig markedskræfterne?

"Selv den kunst, der er helt eller delvist støttet af staten, er underlagt markedskræfterne – regeringens penge kommer jo også med en hel masse restriktioner og krav til de udstillinger, de støtter. Jeg tror ikke, at den ene form for støtte er bedre end den anden, men jeg mener, at det er vigtigt, at vi har begge – både den private og det offentlige – for at sikre, at også den kunst, der ikke lige passer ind i en forbrugerkontekst, kommer til. Hvis statsstøtten trækker sig, vil forholdet mellem kulturinstitutionerne og erhvervslivet være et sårbart, ikke et gensidigt forhold".

Men én ting er de store kulturinstitutioner, noget andet er de enkelte kunstnere, der især led

“Selv den kunst, der er helt eller delvist støttet af staten, er underlagt markedskræfterne – regeringens penge kommer jo også med en hel masse restriktioner og krav til de udstillinger, de støtter.”

Debra Singer, kurator ved Whitney Museum i New York

vegne. For hvilket firma vil frivilligt risikere sit logo på en kontroversiel kunst, der leger med – eller pisser på – kulturarven, når de i stedet kan satse på en sikker klassiker, der har en indbygget kulturel værdi og derfor et bredt klientel, den kan markedsføres for?

De stærke bånd

Det er en diskussion, som en talskvinde fra TimeWarner mener er helt fejlspektret i forholdet til, hvad hun anser for én af kilderne til amerikansk kunsts store og verdensomspændende succes, nemlig "det stærke bånd, der knytter erhvervslivet og kunsten sammen". Private donationer er simpelthen en del af kulturen her, forklarer hun og affærdiger risikoen for den smalle kunst med henvisning til, at i amerikansk business er der ingen omtale, der kan betegnes som decideret dårlig omtale. Det handler blot om forskellige markedsfla-

pågældende kulturinstitution for at finde ud af, hvordan vi kan arbejde sammen, og det er en dialog, der skaber en gensidig ansvarlighed for sponsoraftalen og dermed knytter de to parter sammen".

Hvor stærkt kan det bånd knyttes, uden at det går ud over parternes individuelle integritet?

"For os at se er det et bånd, der bygger på tillid – ikke et bånd, der kvæler. Den tillid er simpelthen en del af den amerikanske kultur, hvor det private altid har støttet kunsten. Det er en støtte, som vi anser for et ubetinget gode – en forbedring af kunstens ellers trange kår, fordi vi dermed kan sikre et stort udbud af kunst og af megen forskellig kunst".

Der kan da også opregnes mange eksempler på, at amerikanske virksomheder støtter den eksperimenterende kunst i lige så høj grad som den klassiske.

Erhvervslivet trådte til, da politikerne i USA skar kunststøtten ned, fordi kunsten var dem en tand for provokerende. Sådan har det altid været i USA, hvor private donationer til kunsten er en naturlig del af kulturen.

under den nedskæring af offentlig støtte til kunsten i 1990'erne, som Mapplethorpe-Serrano-skandalen afstedkom. De har ikke haft samme held til at tiltrække sig private sponseres opmærksomhed, og det fik i 1999 direktøren for Andy Warhol Foundation, Achibald Gillies, til at oprette en ny nonprofit organisation, 'Creative Capital', der siden er blevet hyldet – blandt andet i New York Times – som USA's bedste private alternativ til den offentlige støtte.

“For private sponsorer handler det i bund og grund om marketing, hvor udstillinger bruges til at sælge en bestemt virksomheds produkter, og det kan jo ikke være særligt velgørende for kunsten”, forklarer Ruby Lerner, der til daglig er leder af 'Creative Capital': “Resultatet er, at sponsorstøtten går til de samme, store museer, mens små, lokale projekter helt overses, fordi de ikke kan konkurrere PR-mæssigt med landskendte institutioner”.

“Vi benytter os i stedet af en helt anden form for sponsorering af kunsten, der bygger på en model for 'venture kapital' (risikovillig kapital, red.), hvor vores stipendiater udgør en slags kulturel investering. De må da også betale 10 pct. af overskuddet tilbage til organisationen, hvis de ender med at lave penge på deres

projekt. Derudover er vi der for stipendiaterne under hele processen, både den kunstneriske og den markedsrelaterede, og vi trækker os ikke bare, efter at checken er blevet udbetalt. Vi hjælper dem med at promovere sig selv og deres kunst uden ellers på nogen måder at blande os i indholdet af det, de laver”.

“På den måde fungerer vi både som en form for offentlig og privat støtte: Det handler ubetinget om projektet – om kunsten på dens egne præmisser – men samtidig har vi som organisation den energi og “edge”, der driver privatsektoren”.

Er der en grund til, at kunsten ikke skulle være underlagt markedskræfterne?

“Der er forskellige måder at definere “markedskræfter” på, og det behøver ikke altid være i kommercielle termer, dvs. som noget “ondt”, der truer kunsten. Kunsten er en del af markedet, lige meget hvordan man ser på det, og så gælder det om at komme ind på et godt marked, hvor det ikke kun handler om profit, men også kvalitet. Derfor bør statsstøtten heller aldrig trække sig helt – den private støtte skal være et supplement til, ikke et substitut for den offentlige støtte til kunsten”. ■

Andres Serranos “Piss Christ” fik den kristne højrefløj til at skære ned på kunststøtten i USA, men så kom erhvervslivet kunsten til undsætning. Hvert år støttes kunsten med et trecifret og privat millionbeløb. I dollars.

FOTO: FRA WWW.USC.EDU

27

NYE MULIGHEDER FOR FRADRAG PÅ VEJ I DANMARK

Også i Danmark kan virksomheder trække sponsorbidrag til kulturinstitutioner fra. I dag gælder den regel, at det skal ske mod, at de til gengæld opnår reklame for deres navn eller firmamærke. Virksomhederne kan også i et vist omfang fratække udgifter til gaver til f.eks. kulturinstitutioner.

Kulturminister Brian Mikkelsen har i fællesskab med skatteminister Kristian Jensen foreslået nye regler

på området. De skal styrke erhvervslivets kulturengagement og forbedre kunstens vilkår. Det sker konkret ved, at der etableres en fradragsordning for gaver til kulturinstitutioner og en udvidelse af reglerne for virksomheders afskrivning på kunstkøb.

Virksomheder skal kunne fradrage pengegaver til kulturinstitutioner, der i det foregående år har modtaget offentligt driftstilskud. Og personer og virksomheder skal kunne fradrage værdien af gaver i form af kunstværker og kulturhistoriske genstande til

sådanne institutioner.

De private donationer kan f.eks. gå til anskaffelser, udstillinger eller tilbygninger.

Fradraget er betinget af, at gaven gives til institutionens kulturelle virksomhed og ikke er forbundet med modydelser til giveren, samt at gavens værdi bliver oplyst til skattemyndighederne.

Der er afsat 35 mio. kr. årligt til denne ordning. Skatteministeriet

forventer, at den vil indbringe kulturinstitutionerne 100 mio. kr. ekstra om året fra erhvervslivet. Udvidelsen af reglerne for virksomheders afskrivning af kunst indebærer, at virksomheder fremover kan foretage afskrivninger på kunstkøb, når virksomheden er beliggende i en ejendom med både virksomheder og boliger.

Forslaget er sendt til høring og vil blive fremsat i det ny Folketingsår.

Følg med på www.kum.dk

Det hidtil største danske kulturfremstød i udlandet finder lige nu sted i Toronto blottet for ethvert islæt af Den Lille Havfrue og dansk pænhed

SUPERDANSK

– ANDET OG MERE END WIENERBRØD

Af Mette Størum Krogh,
Kulturministeriet

Avisen Toronto Sun betegner det som den største danske invasion siden Leif den Lykkeliges ekspedition til den nordamerikanske kyst. To måneder frem pågår den største anlagte danske kultursatsning til dato i Toronto. Her vil mere end 100 danske kunstnere deltage i kulturfestivalen Superdanish – Newfangled Danish culture med det 40.000 kvadratmeter store kulturcenter Harbourfront Centre som omdrejningspunkt. Og der er ikke tale om en større wienerbrødsfestival, som navnet ellers godt kunne antyde på de kanter, hvor Danish opfattes som noget sødt og klistret, der indtages til kaffen. Festivalen vil præsentere en lang række danske kunstnere inden for arkitektur, billedkunst, kunsthåndværk, film, litteratur, musik, dans og teater. Formålet er at åbne canadiernes øjne for dansk kunst, så dansk kultur synliggøres på det nordamerikanske marked som andet og mere end Den Lille Havfrue og H.C. Andersen.

Ingen Lille Havfrue

Der er fra dansk og canadisk side investeret i alt knap 20 millioner kroner i festivalen, der spredes over udstillinger, forestillinger, koncerter, konferencer, oplæsninger, master classes og workshops og

byder på såvel veletablerede navne som helt nye kunstnere, som har markeret sig i dansk kulturliv de seneste år. Heraf har Canada postet 11,5 millioner kroner i projektet, mens der fra dansk side er tale om godt 9 millioner kroner. Ligeledes har man i langt højere grad end tidligere benyttet sig af privat sponsorstøtte, der her til lands tegner sig for 2,4 millioner kroner. Bag initiativet står Kunststyrelsen og Harbourfront Centre. Traditionelt har man ved sådanne fremstød altid selv valgt, hvilke kunstnere man ville sende af sted, men i denne ombæring har canadierne haft massiv medindflydelse på udbudet af kunst og deltagende kunstnere, som arrangørerne har udpeget under besøg i Danmark. I front står William Boyle, der er direktør for Harbourfront Centre. Han fik ideen til festivalen for to år tilbage, hvor dansk kunst for alvor begyndte at markere sig på den internationale scene. Der er dog ikke tale om en klassisk dansk smørrebrødsæstetik eller en profilering af allerede kendt dansk kunst. Programmet er derimod sammensat af kunstnere, der vil gøre indtryk, og som tegner et billede af, hvad der sker på den kunstneriske scene i Danmark i dag. "Fremstødet skulle gerne placere Danmark i en større international kontekst og skille landet ud

fra resten af Skandinavien. Man kan sige, at sloganet for Superdanish er 'ingen Lille Havfrue'," siger William Boyle.

Gentænk Danmark

Blandt bidragyderne er Dansk Arkitektur Center (DAC), der deltager med den internationale arkitekturudstilling Too Perfect – Seven New Denmarks, som pågår tre steder i verden på samme tid. Foruden Toronto vises udstillingen på arkitekturbienalen i Venedig og på DAC i København. Udstillingen er skabt i samarbejde mellem den canadiske designer Bruce Mau og den danske tegnestue PLOT, der netop har vundet juryens specialpris på biennalen i Venedig. Men selv om PLOT, der består af duoen Bjarke Ingels og Julien de Smedt, allerede har gjort sig bemærket på den internationale scene, betyder det meget for dem at deltage i fremstødet i Toronto: "Det betyder selvfølgelig en masse. Især fordi arkitekturen er blevet voldsomt internationaliseret. Internationale stjerner bygger i stigende grad på dansk grund. Og det lægger også pres på lokale tegnestuer om at tænke globalt. Derfor bliver det stadig vigtigere at promovere dansk arkitektur internationalt. Too Perfect-udstillingen er en reference til det eneste danske de-

Danmark er for perfekt. Derfor er Dansk Arkitektur Center, den canadiske designer Bruce Mau og tegnestuen PLOT gået sammen om udstillingen 'Too Perfect – Seven New Denmarks'. Udstillingen byder blandt andet på en ny Superhavn, der skal samle al dansk havnetrafik (PLOT Superharbour, tv.), som et opgør med gamle klassikere (Bruce Mau Design, th.).

sign, der promoveres i udlandet p.t.; nemlig de danske klassikere, der er over 50 år gamle,” siger Bjarke Ingels.

Han lægger vægt på, at fremstødet giver yngre danske arkitekter og designere en mulighed for at træde ud af de hævdundnes skygge og vise, at de har noget at byde på i stedet for blot at bygge videre på den designtradition, som har været fremherskende siden 1950'erne. De yngre kunstnere søger ud, mener han: “Udstillingen handler om at gentænke Danmark. Snarere end at raffinere det velkendte og lave en endnu lærkere stol eller lampe over samme skabelon, beskæftiger vi os med problematikker med global relevans. Arkitekter er sjældent med til at tage initiativ. De bliver betalt for at bygge og ikke for at tænke. En arkitekt arbejder på samme vilkår som en kok, der er dømt til at lave mad ud fra nogle ingredienser, som andre har bestemt. Vi arbejder ud fra en tankegang, hvor arkitekten i højere grad selv er med til at stille spørgsmålene og finde svarene. Og det har vi fået mulighed for med det her projekt.” Og så er der en vis synergieffekt i, at udstillingen vises tre steder på én gang. “Profileringen i Venedig og Toronto synliggør os i udlandet. Men det faktum, at udstillingen netop også vises i udlandet

samtidigt med i DAC i København, medvirker også til at flere danskere tager ind og ser den,” slutter Bjarke Ingels.

Kunstnerisk smeltpot

Fra canadisk side har der været meget fokus på Poul Ruders opera Tjenerindens fortælling, der er baseret på den canadiske forfatter Margaret Atwoods roman af samme navn og i de canadiske medier betegnes som festivalens højdepunkt. Operaen havde verdenspremiere på Det Kongelige Teater i marts 2000 og er siden blevet opført i London og Minneapolis. Men også dansk billedkunst og fotografi udstilles på en række gallerier i Toronto. Heriblandt værker af John Kørner, Kirstine Roepstorff, Jesper Just og Claus Carstensen samt fotografen Henrik Saxgren. Kunstnergruppen Superflex skal udstille på det anerkendte udstillingssted Powerplant og vil gå i dialog med DAC's udstilling 'Too Perfect – Seven New Denmarks'. En af verdens mest ansete litteraturfestivaler – International Festival og Authors – på Harbourfront Centre, sætter fokus på dansk litteratur med deltagelse af Suzanne Brøgger, Jakob Ejersbo, Ulrikka S. Gernes, Katrine Marie Guldager, Benn Q. Holm, Niels Lyngsø og Per Helge Sørensen. Flere af forfatterne er i

den anledning på vej med canadiske bogudgivelser. Litteraturmagasinet The Revue lader hele sit efterårsnummer kredse om danske forfattere, mens den danske børne- og ungdomslitteratur vil blive præsenteret med udstilling og workshop. Forfatteren Per Helge Sørensen istemmer koret af kunstnere, der er glade for udvælgelsen til festivalen. For ham at se er det ingen hæmsko, at han står side om side med en lang række andre kunstnere: “Jeg oplever det, som om jeg er inviteret til at deltage i Harbourfront Reading, som er en estimeret festival, som så igen er en del af Superdanish. At mit navn så bliver nævnt i en avis, der udkommer i 320.000 eksemplarer, kan jeg godt leve med,” siger han.

Vikingerne kommer

I en rapport udsendt fra et udvalg under Kunstrådet i juni måned, der blandt andet skulle komme med forslag til, hvordan rådet bedst løser sine internationale opgaver, blev de danske kulturfremstød kritiseret for at mangle mål og retning. Udvalget mener blandt andet, at man som hovedregel skal undgå store samlede præstationer, hvor mange kunstarter blandes – og den enkelte kunstner overses. På kritikken svarer William Boyle: “Alle grænser og kunstarter over-

skrides. Man kan se kunstarterne interagere. Alle projekterne kan meget vel stå alene, men det er vores erfaring, at folk ikke blot er interesseret i et enkelt område. Dem, der går ind for at se en udstilling om samtidskunst, går også ind og ser en danseforestilling. Det er sådan, folk ser på kunst. Men et sådant projekt har kun gennemslagskraft, hvis det er skræddersyet til byen af eksperter, og det er det. Om Superdanish bliver en succes, ved vi først om fem år, men vi håber meget stærkt, at samarbejdet fortsætter, siger William J.S. Boyle. Bjarke Ingels fra PLOT er enig. Om det samlede fremstød, siger han: “Kunstarterne understøtter hinanden, når de profileres samtidigt. De fleste er nok lidt mere interesserede i musik og litteratur end design og arkitektur. Ved at samle det hele under en hat, gør man det til noget, der giver genlyd å la: 'Nu sker der noget – vikingerne kommer'”.

Kulturministeriet er opmærksom på kritikken af det danske kulturfremstød. Kulturminister Brian Mikkelsen har derfor besluttet, at Superdanish skal sendes til slutevaluering i Kunstrådet, når det er veloverstået, for at vurdere, om det er befordrende at lave lignende fremstød i fremtiden. ■

Kulturpolitisk kommentar af Tobias Trier:

BLÅ BOG

Tobias Trier, Sanger, musiker og komponist. Født 13. februar 1973 i København. Student fra Aurehøj Amtsgymnasium 1991. Uddannet Almen musiklærer ved Det Kgl. Danske Musikkonservatorium 1996. Har udgivet tre cd'er på Pladeselskabet Have A Cigar. Har derudover leveret tekst og musik til en del film og teater, Seneste cd-udgivelse: Pigen som kalder, Pladeselskabet Have a Cigar, 2004.

Hvis jeg var kulturminister...

Hvis jeg var kulturminister,

så ville jeg ikke gå rundt og være bister
Jeg ville fokusere på de ting, jeg kan gøre i dag
i stedet for at bære rundt på gammelt nag
og hver gang jeg blev stillet over for et valg
ville jeg vrage de folk, som kun kan tænke tal
Jeg ville styrke de ting, der slår gnister
hvis jeg var kulturminister

Hvis jeg var kulturminister,

ville jeg ikke spille tid på trivielle tvister
Jeg ville formulere en vision og lægge alle kræfter i d'n
og ikke skyde skiftevis mod jævnhed og eliten
Jeg ville vise, at kultur er mere end bleg medister
hvis jeg var kulturminister

Hvis jeg var kulturminister,

skulle min holdning ikke gemmes væk med klister
For det er svært at se, hvad jobbet kan bruges til
hvis man er tavs omkring de kulturelle ting, man vil
Så hellere råbe dem ud i fuldt register
hvis jeg var kulturminister

Hvis jeg var kulturminister,

skulle kvaliteten ikke dømmes efter markedsmekanismer
For hvad hjælper det, at man kan vælge frit på alle hylder
hvis der står den samme metervare overalt og fylder
For metervarer står sig bedst i kombination
med unikke ting, der ikke lever uden støtte-kron'
Så unikke ting skulle ikke puttes i kister
hvis jeg var kulturminister

DEBAT: MUSEER ER IKKE MAUSOLEER

I sidste nummer af Kulturkontakten skrev Christopher Arzrouni i klummen "Museum eller mausoleum", at det måske er på tide at opgive idéen om, at museer skal bevare alt og ikke må sælge ud af samlingerne. Det reagerede flere kritisk på. Vi bad derfor to museumsfolk om at give Arzrouni svar på tiltale. Vi vil fremover bringe reaktioner på forrige nummers klumme. Læs klummerne på www.kum.dk

UDSKILLELSE – EN DÅRLIG INVESTERING

I sidste nummer af Kulturkontakten kunne man læse et muligvis velmenende forslag om, at Vejen Kunstmuseum skulle sælge sit eneste Hammershøi-maleri for at skaffe midler til indkøb af Hansen Jacobsen-skulpturer.

Lad mig straks slå fast: Der er ikke flere 'frie' skulpturer på markedet, og hans keramik kommer jævnt ind til samlingen takket være gaver og fondsmidler til større indkøb.

Af artiklen kunne det lyde, som om de danske kunstmuseer er ret ens. Det billede passede til en vis grad for år tilbage, men de seneste 30 år er der sket en høj grad af specialisering. Til sammen danner kunstmuseernes samlinger en afgørende del af vores viden om den danske kunsts historie. Vil vi se mange Skagensmalere, bør turen gå til Skagens Museum. Vil vi vide mere om Asger Jorn, må turen nødvendigvis gå til Silkeborg. Handler det om billedhuggeren Niels Hansen Jacobsen, skal vi til Vejen. Men ... dér ses meget andet end hans værker, for han valgte, at museet også skulle huse et udvalg af kollegernes frembringelser. Det er blevet til en stor samling af tegneren og maleren Jens Lunds vær-

ker, en god repræsentation af maleren Ejnar Nielsen og siden opfølgning på hans venner som Anna E. Munch, Henriette Hahn-Brinckmann, Axel Hou m.fl. Det lader sig gøre for forholdsvis små midler takket være gaver og fondsstøtte – ikke mindst fra Ny Carlsberg-fondet, uden hvilket der slet ikke havde været nogen malerisamling i Vejen! Fra 1927 har museet modtaget værker fra Fondet og således i 1971 et pragtstykke af Vilhelm Hammershøi. Det var ingen tilfældighed, for den daværende bestyrelsesformand vidste, at maleriet på det sted ville være med til at sætte et perspektiv på den tid, hvor Niels Hansen Jacobsen begyndte sit virke. Det maleri kan slet ikke undværes i Vejen.

Når værker flytter ud af Vejen Kunstmuseum, sker det aldrig med salg for øje. De rejser bort som udlån til særudstillinger eller for at blive deponeret på steder, hvor de giver endnu bedre mening. Således er et Oluf Høstmaleri kommet til Bornholms Kunstmuseum og et par Jens Søndergaard værker til Heltborg. Begge steder er malerierne med til at udbygge det enkelte museums særlige 'fortælling'. Hvorfor skulle vi sende disse fine

malerier til salg – for at kolleger skulle tvinges ud for at finde midler til at købe dem på auktion? Nej, landets museer deles om alle de gode værker. I samme ånd er der på Vejen Kunstmuseum deponeret værker fra bl.a. ARoS, Ny Carlsberg Glyptoteket og Kunstindustrimuseet.

De værker, som man måske kunne fristes til at sælge, har næppe nogen særlig handelsværdi. Vi har dertil mange, tankevækkende eksempler på, at de billeder, der i årevis har været gemt væk, gradvist kommer til at spille en anden rolle i kunsthistorien og med tiden får plads på æresvæggen. Hammershøi er her et glimrende eksempel.

I stedet for at føre en skindiskussion om udskillelse, burde man snarere bruge energien på at drøfte, hvorledes man bedst muligt kan sikre en sund basisdrift, så kunstmuseernes landsdækkende samlinger fremover kan bevares, dokumenteres og fortsat være til glæde for hele befolkningen.

Kommentar af Teresa Nielsen, museumsinspektør ved Vejen Kunstmuseum

MUSEER ER MERE END SAMLINGER

For at en debat om museer/mausoleer og deres indsamling, kassation osv. skal kunne foregå på rimelige præmisser (jf. sidste nummer af Kulturkontakten), er det helt afgørende, at deltagerne sætter sig ind i, hvilke grundideer museumsvirksomheden hviler på – ellers bliver der bare tale om en provokation for provokationens egen skyld.

Museumsbegrebet bygger ikke på markedsøkonomiske vilkår. Museerne er netop kendetegnet ved at ligge uden for denne sfære.

Museer vurderer derfor ikke en genstands økonomiske værdi, men derimod dens kultur-, kunst og naturhistoriske fortællerværdi. Med andre ord, hvad kan en genstand fortælle om dette eller hint. For bl.a. at sikre, at museerne ikke fristes til at falde for eller i den markedsøkonomiske sfære, har man i Danmark en museumslov, der udgør rammebetingelserne for museernes virke og dermed sikrer, at kultur-, kunst- og naturarven sikres for eftertiden, og at denne arv er aktiv, dvs. stilles til rådighed for borgerne.

Lad os slå det fast med det samme: Museer er ikke kun identiske med deres samlinger og kan derfor heller ikke være mausoleer (ramme om den døde kulturarv). Museer er

derimod på en lang række områder særdeles levende og arbejder på at være aktuelle, ja til tider provokerende, idet de bør og skal forholde sig til den levende kulturarv. Man kan f.eks. orientere sig om arbejdet i Kulturarvsstyrelsens rapport "Kultur møde på museer", 2004 (findes på www.kuas.dk), hvor der nævnes eksempler på museer, der har deltaget aktivt i udarbejdelsen af grundlaget for deres kommunes integrationspolitik med baggrund i museets forskning.

Naturligvis arbejder museerne med deres samlinger. Ifølge museumsloven skal museerne indsamle/erhverve, undersøge, registrere og bevare deres samlinger, men de skal også forske – både med udgangspunkt i deres nuværende samlinger, og med henblik på fremtidig indsamling. Og endelig formidler museerne naturligvis den forskning og den viden, der knytter sig til de enkelte genstande.

Museumsgenstandene er ikke "tilfældigvis" sluppet inden for dørene. Museernes virke bygger på en mangeårig faglighed og en professionalisme, der til stadighed er under udvikling. Selvom der er forskel på kunstmuseer, kulturhistoriske museer og naturhistoriske museer, er den museale faglighed fælles.

Ser man på de kulturhistoriske museers samlinger, afspejler de både brugernes ønsker og behov igennem de sidste 150 år (danskerne er selv med til at tegne et billede af hverdagslivet i DK, når de bringer genstande ind på museerne), og museumsfolkens professionelle stillingstagen til indsamlingsstrategi og historiesyn. Der er ikke tale om modeluner, men skiftende faglig vurdering – hvilket blot viser, at arbejdet med kulturarven er særdeles levende.

Så mausoleum – ?? – ja vi passer på fortiden, kunsten og naturarven – for med denne arv at forske, formidle og videregive arven til vore efterkommere.

Når dette er sagt, skal det understreges, at museerne hilser en debat om indsamlings- og kassationspolitik velkommen. Museerne har brug for en kontinuerlig og åben diskussion af kulturinstitutionernes mission. Hvad vil vi? Og hvor går vi hen? Lige gyldighed og markedsøkonomiske analyser ligger os fjernt, men en seriøs debat hilses varmt velkommen.

Kommentar af Lene Floris, leder af Holbæk Museum og formand for Dansk kulturhistorisk Museumsforening (DKM).

Klumme

KOM IND I KUNSTEN, DR!

FOTO: KLAUS HOLSTING

Af Christian Lund

BLÅ BOG

Christian Lund (f. 1969) Cand.phil. i litteraturvidenskab. Har redigeret bøger og tidsskrifter, bl.a. Victor B. Andersens Maskinfabrik. Har været elev og underviser på Forfatterskolen. I perioden 2000-2003 var han kulturredaktør på Information.

En af de bedste kunstudsendelser, jeg har set på tv, er britiske Melvyn Braggs dokumentarfilm om Francis Bacon. Over en lille time oplever vi et enestående portræt af en maler, hvis værker på ingen måde kan siges at være lettilgængelige. Der står han og ligner en øgle med sit brændende blik, talende frit fra instinktet, derfra hvor hans billeder kommer. Myldrende billeder ser vi på skærmen, billeder der myldrer i hovedet på Bacon, mens han maler, og mens man hører ham tale om at male, om sine forbilleder og også om de kunstnere, han ikke bryder sig om.

Og man skal ikke have hængt på længe, før man i udsendelsen mærker den passionerede kraft, der er i Bacons billeder. Vi oplever simpelthen lidenskab folde sig ud, et temperament som vil noget med billeder. Og hvordan formidles det så? Udsendelsen går fuldstændig ind på Bacons præmisser. Melvyn Bragg har en naturlig tiltro til, at kunsten er interessant, og at det interessante kan udfolde sig, hvis man giver kunstneren plads til at fortælle om sig selv og sine billeder. Også selv om det indebærer den dristighed at lade maleren drikke sig pløret i vin undervejs. Men Bacon er stadig lige søvngængeragtig præcis i sine udtalelser om kunsten. For Bragg formår at indfange dét, der brænder på for Bacon, så man mærker, hvor vigtig kunsten er for ham. Så bliver det også vigtigt for tv-seeren at se med. Og efter udsendelsen har man oplevelsen af at have været meget tæt på noget meget vigtigt.

Gode oplevelser findes også i svensk tv's kunstmagasin,

Bildjournalen. Her mærker man med det samme attituden over for kunsten: Det her er virkelig spændende, lad os undersøge det – ved at gå ind i det. Man er ikke bange for kunsten og dermed bange for, at den talende kunstners ord skal være svære at forstå. Metoden er at stille sig i kunstnerens sted og ikke forsøge at 'oversætte' dét, der tales om, til noget andet.

Gumpetungt tv

Dansk tv har altid haft det svært med kultur og særligt med billedkunst. Det er så gumpetungt. Og hvis der laves et indslag om noget, man selv interesserer sig for, kan man være sikker på, at man bliver skuffet. Det er allerede i tilgangen til kunsten, at DR går galt i byen. Underteksten er, fornemmer man, at kunstnere er sæere mennesker, der laver vanskelige ting, som det er 'fint' at vide lidt om. DR's kunstindslag i kulturprogrammer (og hvis det skal være helt slemt, i Tv-avisen) handler om at stille spørgsmål, som ingen kunstinteresserede nogen sinde kunne finde på at stille. Hvorfor er du kunstner? Hvorfor maler du meget med grøn? etc. Kunstnerens udtalelser skal hele tiden oversættes til noget uden for det rum, kunstneren befinder sig i, og resultatet bliver slæbende kedeligt. En trist parallel til litteraturdækningen var, da Dorrit Willumsen fik Nordisk Råds litteraturpris, og Tv-avisen havde sat en hardcore økonomijournalist til at interviewe hende i studiet, bl.a. med spørgsmål som: Hvorfor er du forfatter? Det svarer til, at man efter vedtagelsen af en ny finanslov spørger statsministeren om, hvorfor han er politiker.

“Det er, som om kunsten for DR er noget sjofelt, noget man i hvert fald ikke skal begive sig for langt ind i. Indslagene bærer præg af pligt og af, at man hurtigst muligt skal væk igen, videre til noget andet.”

Det er, som om kunsten for DR er noget sjofelt, noget man i hvert fald ikke skal begive sig for langt ind i. Indslagene bærer præg af pligt og af, at man hurtigst muligt skal væk igen, videre til noget andet. Der er ikke en fornemmelse af, at kunst tager udgangspunkt i det liv, alle lever, og at den er vigtig for forståelsen af det. Sådan cirka lige så interessant og vigtig som Horisont og Pengemagasinet og andre programmer, der handler om noget vigtigt og gør det på en kvalificeret og vidende måde.

Tv-stationer mangler mod

Måske er problemet, at DR tilsyneladende ikke har mennesker, der interesserer sig for billedkunst i bred forstand. Per Arnoldi lavede i sin tid nogle uskyldige kunstquizzes med malerier, der kom ind i studiet på rulleben, og hvor man så skulle gætte og ikke kunne skifte til andre kanaler. Den går ikke i dag. For hvordan køre et stykke streetart og en videoinstallation og en såkaldt social interaktion ind i studiet. Da kunsten ændrede sig, fulgte DR ikke med, de sløjfede i stedet deres kunstprogrammer. Da DR2 startede, sendte de faktisk portrættet med Francis Bacon som del af en ugentlig serie udenlandske kunstnerportrætter, men også det er sløjfet.

Tv-stationerne vil gerne markere sig, men

hvorfor tør de det ikke, når det kommer til kunsten? Timelange udsendelser helliger man hellere den smøre, som alle tv-kanaler sender: Her er din bolig, her er dit køleskab, og her er din fedme. Dér hvor man kunne markere sig, skabe omtumlede tv, der gør én overrasket og klogere, hvor seeren ikke skal fodres, men oplever sin sult, sin nysgerighed – dér svigter Danmarks Radio og TV 2 fælt.

Kunstudstilling på tv

Hvorfor beslutter Danmarks Radio sig ikke for at rykke ind i kulturlivet og dermed ud til de mange kultur- og kunstinteresserede seere? Hvorfor satses Danmarks Radio ikke og gør sig selv til stedet, hvor noget sker: en kunstudstilling på tv.

Fastlæg en dato om et års tid. 48 kunstnere får hver fem minutter til udstillingen, der varer fire timer. Udstillingsfladen er sendefloden, materialet er tid: fem minutter til hver. Værkerne vil alle blive lavet og tænkt i tv-formatet. Censureringen filmes. Som optakt til udstillingen sendes censureringen i 4 dele. Her kan man få indblik i overvejelserne omkring kvalitet og kunst. Samtidig har et tv-hold fulgt en gruppe kunstnere i bestræbelsen på at færdiggøre projekter at sende ind. Vi oplever et portræt af disse

unge mennesker, hvem er de? Hvad vil de med det, de laver, og hvordan går det med deres værker i censureringen? Seerne hører på den måde begge sider i 'sagen' om kunsten, hvad vil kunstnerne, hvorfor gør de det, de gør, og hvad kan kunstnerne, når det kommer til stykket?

Udstillingen kunne udbygges med en internetudstilling, hvor brugerne kan se et større udsnit af de indsendte kunstværker og diskutere dem. Efterfølgende laver DR2 en temaaften, kunstudstillingen diskuteres og perspektiveres: Hvorfor er dette godt? Hvad vil kunstnerne, hvilke tendenser er synlige på udstillingen, hvorfor ser kunst(en) sådan ud i dag? DR Multimedie udgiver bagefter hele molevitten som dvd, både en til undervisningsbrug og en med den rene udstilling, der doneres som et monument over samtidskunsten til et af Danmarks museer. Afhængig af seerstormen, omtalen og interessen gentages kunstudstillingen i DR efter to år – som en tilbagevendende dansk biennale på tv.

En sådan satsning ville kræve, at Danmarks Radio turde begive sig ind i kunsten med hud og hår. Turde give plads til kunstnere, der brænder for billeder. Så vil man give seerne en mulighed for at brænde med. ■

HISTORIENS DAG

Kulturminister Brian Mikkelsen vil lancere en såkaldt "Historiens Dag", der helliges den danske kulturarv og dens betydning for borgerne – især børn og unge.

Initiativet er led i regeringens indsats over for bevaring og formidling af den danske kulturarv. Regeringen ønsker at fremme kulturelle initiativer i hele landet, således at kendskabet til og forståelsen af kulturarven når ud til alle. På selve dagen – og forud for – vil der over hele landet være anledning til at skabe øget bevidsthed om kulturarvens betydning og gøre den mere vedkommende.

"Historiens Dag" afvikles i samarbejde med lokale bevarings- og kulturinstitutioner, som kan tilmelde sig med egne arrangementer.

UDLÅN AF DANSKE MUSIKFILER PÅ FOLKEBIBLIOTEKER

Under sloganet "Lån og lyt – let og lovligt!" kan 100 danske folkebiblioteker nu tilbyde deres brugere at hente, låne og lytte til musik hjemme fra deres egen computer, hvis de er registrerede som lånere på et af de biblioteker, der har tilmeldt sig ordningen. Det er gratis at downloade musik fra Bibliotekernes Netmusik, som den nye service hedder, i en eller syv dage ad gangen. Musikken, der stilles til rådighed, er i princippet al dansk og danskproduceret musik, som Statsbiblioteket gennem en årrække har arbejdet med at digitalisere. Der er ca. 35.000 numre til rådighed, og flere kommer løbende til.

Det nye tilbud er led i udmøntningen af Kulturministeriets handlingsplan "Liv i musikken", der er en aftale mellem brancheorganisationen Phonofile og bibliotekerne. Ordningen skal blandt andet være med til at bekæmpe ulovlig kopiering af musikfiler

og støttes med fire millioner kroner fra Kulturministeriet. www.bibliotekernesnet-musik.dk.

NY TEGNESERIE OM OPHAVSRET

Kulturministeriet har sendt en ny tegneserie om ophavsret til alle landets biblioteker. Tegneserien "Ophavsret – en miniguide" er tegnet af Thomas Thorhauge og er udarbejdet som led i Kulturministeriets såkaldte Infokiosk om ophavsret, der skal øge kendskabet til og udbrede forståelsen for de ophavsretlige regler. Infokiosken kan findes på www.infokiosk.dk, hvor også tegneserien er lagt ud som pdf-fil, som det er muligt at printe ud. Hjemmesiden har siden lanceringen i marts i år haft et gennemsnitligt antal besøgende på ca. 10.000 om måneden.

FINANSLOVEN SIKRER KULTURLIVET

Over de næste fire år sikrer regeringens finanslov kulturlivet 207 millioner kroner ekstra. Pengene går til initiativer, der forbedrer samarbejdet mellem erhvervslivet og kulturen ved, at virksomheders donationer til kulturinstitutioner bliver gjort fradragsberettigede. Der er afsat 35 millioner kroner årligt til denne ordning. Endvidere forbedres forfatterens vilkår gennem oprettelsen af en ny litteraturpulje på 10 mio. kr. årligt, svarende til 40 millioner kroner over de næste fire år. Den skal bruges til rejse- og arbejdslegater, uddeling af 32 ekstra treårige legater fra kunstfonden, en forsøgsordning med PR-rådgivning til forfattere, en udvidelse af den eksisterende støtteordning til forfatterarrangementer samt udgivelsesstøtte for banebrydende ny dansk litteratur. Endelig har regeringen afsat 110 millioner kroner til forbedring af Nationalmuseets

magasinforhold og til brandsikring på Statens Museum for Kunst og Louisiana. Samlet er Kulturministeriets finanslovsforslag for 2005 på i alt 4,6 milliarder kroner.

NYT UDDANNELSES RÅD FOR MUSIKKONSERVATORIERNE

Kulturminister Brian Mikkelsen har udpeget et nyt uddannelsesråd for musikkonservatorierne for perioden 1. juli 2004 til 30. juni 2007. Rådet skal rådgive ministeren om konservatorieuddannelserne.

Chefdirigent for Sjællands Symfoniorkester Giordano Bellincampi er udpeget som formand for uddannelsesrådet. De øvrige medlemmer er Gert Sørensen, slagtøjsspiller i Rasiosymfoniorkestret, Irene Becker, medlem af New Jungle Orchestra, Henrik Wenzel Andreasen, musikchef for Sønderjyllands Symfoniorkester, Elisabeth Westenholtz, pianist og organist samt Ole Thøger Nielsen, leder af musikhøjskolen på Frederiksberg.

NY TILBYGNING TIL MUSIKHUSET AARHUS

En ny tilbygning på parkeringspladsen og græsarealet bag Musikhuset Aarhus skal blandt andet rumme en ny koncertsal til Aarhus Symfoniorkester med plads til omtrent 1.000 tilskuere. Tilbygningen kommer endvidere til at indeholde øvelokaler og kontorfaciliteter til symfoniorkestret, et nyt musikkonservatorium til Det Jyske Musikkonservatorium samt en ny teatersal til Børneteateret Filuren.

Tilbygningen skal gennemføres inden for en ramme på 235 millioner kroner og er resultat af et samarbejde mellem Kulturministeriet og Århus Kommune. Projektet, der skal styrke Århus' status som vigtig kulturby og områdets status som kulturelt kraftcenter, påbegyndes allerede i år, og skal efter planen stå færdigt januar 2007.

Hvad arbejder Kulturministeriet med lige nu?

Kulturkontakten giver en kort status.

FRADRAG FOR DONATIONER TIL KULTUREN

Skatteminister Kristian Jensen og kulturminister Brian Mikkelsen lægger med et nyt lovforslag op til en historisk forbedring af virksomhedernes muligheder for at støtte kulturlivet. Forslaget indebærer, at virksomheder fremover kan få skattefradrag for alle pengegaver over 500 kroner til kulturinstitutioner med offentligt driftstilskud.

Derudover kan virksomheder og personer også fradrage værdien af gaver i form af kunstværker og kultur- og naturhistoriske genstande til sådanne kulturinstitutioner. Forslaget medfører en klar udvidelse af de hidtidige fradragsregler, der har krævet, at en virksomhed skulle kunne dokumentere, at bidrag til en kulturinstitution har stået mål med den reklameværdi, virksomheden har opnået. Dermed er støttesystemet blevet mindre bureaukratisk.

NY BESTYRELSE FOR ANTI DOPING DANMARK

Kulturministeriet har beskikket medlemmerne til Anti Doping Danmarks ny bestyrelse, der afløser Anti Doping Danmarks to styrende udvalg: Kontroludvalget og Oplysningsudvalget. Anti Doping Danmark blev oprettet i 2000 som en forsøgsordning med det formål at bekæmpe det voksende dopingproblem.

Forsøget har bragt så store fremskridt, at regeringen ønsker at gøre Anti Doping Danmark til en permanent institution. Formand for den ny bestyrelse er overlæge ved Bispebjerg Hospital, dr.med. Michael Kjær. De øvrige medlemmer bliver direktør Michael Andersen, chefkriminalinspektør Per Larsen, fysioterapeut Mette Jacobsen, direktør Preben Kragelund, tandlæge Gert Nielsen, direktør Niels Nygaard, chefsergent Tonny B. Andersen, skoleinspektør

Troels Sandager og et endnu unavngivet medlem. Bestyrelsen er foreløbig beskikket til udgangen af 2004, hvor en beskikkelse for en fireårig periode forventes at kunne gennemføres.

NYT RÅD FOR ZOOLOGISKE ANLÆG

Kulturminister Brian Mikkelsen har udpeget medlemmerne til Rådet for Zoologiske Anlæg, der blandt andet skal rådgive om fordelingen af den årlige tilskudsbevilling på 24,9 millioner kroner. Tidligere formand for rådet, direktør Niels Nygaard, og tidligere næstformand, fhv. direktør Bent Jørgensen, er genudnævnt. De øvrige medlemmer bliver afdelingschef Erik Hofmeister, AQUA, Silkeborg, rektor Peter Norrild, Aalborg Seminarium, veterinærchef Svend Johansen, Fødevareregion Ringsted, biolog Maj Friis Munk, Miljøministeriet og veterinærchef Iben Strøm, fødevareregion Nordjylland. Rådet er udpeget for en fireårig periode fra 1. juli 2004.

STYRKET INDSATS FOR DANSK MUSIKEKSPORT

Gennem et tilskud på 3,5 millioner kroner årligt i 2005-2008 støtter Kulturministeriet Music Export Danmarks (MXD) arbejde med formidling af professionel musik og dansk musikeksport. Støtten gives som et aktivitetstilskud, der forudsætter en betydelig egenfinansiering fra musikbranchen. Aftalens overordnede formål er at styrke kendskabet til og efterspørgslen efter dansk musik. Det bliver MXD's opgave at føre visionerne ud i livet via støtte til internationale præsentationer, koncerter, turneer, showcases o.l. MXD består af Danmarks Radio, Venue Fonden/Roskilde Festivalen, ROSA - Dansk Rock Samfund, IFPI - Pladeselskabernes brancheorganisation samt DUP - Danske Uafhængige Pladeselskaber.

DIGITALE LYDBØGER TIL BLINDE

Et nyt lovforslag fra Kulturministeriet skal sikre blinde og ordblinde bedre adgang til litteraturoplevelser. I dag er blindebiblioteket tvunget til at benytte en dyr og omstændelig procedure med udlån af lydbøger. Men i kraft af en ændring af ophavsretsloven kan Danmarks Blindebibliotek fremover distribuere dem online til brugere. Danmarks Blindebibliotek producerer ca. 490 nye lydbogstitler årligt. Med i pakken om bedre litteraturoplevelser er også en udvidelse af området for betaling til forfattere, der fremover også skal omfatte multimedieproduktioner. Lovforslaget er sendt i høring og præsenteres for Folketinget i oktober.

BACHELORER OG KANDIDATER PÅ KONSERVATORIERNE

1. august trådte en ny uddannelsesbekendtgørelse for musikconservatorierne og Operaakademiet i kraft, der medfører, at der indføres treårige bacheloruddannelser og toårige kandidatuddannelser på landets seks konservatorier.

Bekendtgørelsen giver endvidere kommende ansøgere mulighed for at søge flere konservatorier i prioriteret rækkefølge. Der indføres også et krav om, at studerende i forbindelse med de afsluttende eksaminer på bachelor-, kandidat-, og solistuddannelsen skal modtage en skriftlig udtalelse som supplement til karaktergivningen efter 13-skalaen og obligatorisk undervisning i pædagogik for alle studerende.

SPØRGSMÅL TIL KULTURMINISTEREN

Brian Mikkelsen svarer jævnligt på spørgsmål fra Folketinget og fra borgere, der stiller spørgsmål via hjemmesiden. Læs flere på www.kum.dk og i ministeriets nyhedsbreve.

Spørgsmål: "Mener du, at kulturen skal have helt frit lejde og lade sig regulere af markedskræfterne, som i den liberale ånd regulerer alt andet? Hvilken rolle tror du kulturen kommer til at spille i et helt igennem liberalistisk samfund? Tror du, kulturen kan sige sig fri for al påvirkning af markedet og bevare sin funktion som menneskets mulighed for kritik og personligt rum i samfundet?"

Svar: "Jeg må korrigere din præmis om, at en 'grundlæggende liberalistisk tankegang' skulle gøre sig gældende i Kulturministeriet i dag. Det passer ikke. Konservativ kulturpolitik giver ikke markedskræfterne frit lejde. Kulturpolitikken skal virke som et supplement til den kunst og kultur, der bliver til og handles via markedet. Det er derfor, staten spiller en rolle,

herunder uddeler legater og stipendier, driver kunstneriske uddannelser, finansierer teater, museer, biblioteker og yder tilskud til danske film mv. Det er ikke liberalistisk kulturpolitik. En sådan ville snarere f.eks. afskaffe kunststøtten, afvikle de kunstneriske uddannelser, sælge både DR og TV 2 og vel kort sagt nedlægge Kulturministeriet. Det ville være konsekvent liberalistisk. Jeg bliver også nødt til at imødegå din formulering om, at kulturen skulle kunne eller burde 'sige sig fri fra al påvirkning af markedet og bevare sin funktion som menneskets mulighed for kritik og personligt rum i samfundet'. Kulturer opstår og lever ikke i et vakuum. Den isolation, som dit spørgsmål underforstår, er nok velment, men utopisk, ja, sentimentalt. Kultur – og det gælder også dansk kultur –

har aldrig været et reservat, hvori mennesker uforstyrret dyrker deres personlige sager. Kultur er snarere en kampplads, hvor forskellige udtryk og ønsker konkurrerer og inspirerer hinanden. Kultur er en sum af private og offentlige aktørers handlinger, kultur er ikke et enten-eller, eftersom det ikke alene er det, der støttes af staten, som er kultur. Dermed menes ikke, at kulturen skal være 'markedets forlængede arm', sådan som du formulerer det til sidst. Konservativ kulturpolitik går ud på at gøre plads til markedet og den dynamik, som markedet rummer, mens staten gør det, den er bedst til, herunder driver de centrale statsinstitutioner. At de så bliver mødt med høje krav fra borgerne, er klart. Det er jo dem, der betaler for det hele."

Spørgsmål fra borger

36

OLYMPENS SLAVER

Spørgsmål: "Hvordan forholder ministeren sig til oplysningerne i Ekstra Bladets artikel 'Olympens slaver' fra den 12. august 2004, hvori der redegøres for, at 14 illegale arbejdere, der har levet under slavelignende forhold, er døde under opførelsen af den olympis-

ke by, samt at tusindvis af andre illegale arbejdere under kummerlige vilkår har været brugt (...)?"

Svar: "International Olympic Committee (IOC) er en privat organisation hjemmehørende i Schweiz. De Olympiske Lege arrangeres af

IOC i samarbejde med en værstby udpeget af IOC. Ansvar for opførelsen af faciliteter og for tilrettelæggelse af og afvikling af legene er alene IOCs i samarbejde med værtsbyen. Jeg har ingen indflydelse herpå."

Spørgsmål fra Ole Sohn (SF)

Spørgsmål: "Vil ministeren specificere, hvornår den samlede redegørelse af tyverisagen på Det Kongelige Bibliotek kan ventes at komme?"

Svar: "Jeg har anmodet Det Kongelige Bibliotek om at udarbejde en samlet redegørelse for institu-

tionens behandling af tyverisagen og de spørgsmål, som sagen rejser. Redegørelsen vil omfatte en beskrivelse af behandlingen af tyverisagen i 1970'erne og i de efterfølgende årtier, endvidere vil manglernes omfang, auktionsskatalogernes værdi i forhold til eftersporning af stjålne bøger, be-

tydningen af offentliggørelse af mangellister og restmanglernes karakter blive belyst. Redegørelsen forventes at foreligge umiddelbart efter, at sagen er afsluttet ved domstolene. Så vidt det er oplyst, er sagen berammet til december 2004."

Spørgsmål fra Louise Frevert (DF)

“VIDSTE DU...”

Vi fortæller her om nogle af kulturinstitutionernes nye initiativer.

Læs om flere på hjemmesiden, www.kum.dk, hvor vi under overskriften “Vidste du...” løbende fortæller om, hvad der sker på kulturinstitutionerne.

Af Mette Størum Krogh, Kulturministeriet

ARKENS SAMLING ONLINE

Arken Museum for Moderne Kunst har en samling bestående af næsten 400 kunstværker. Nu præsenterer Arken 34 kunstnere og deres værker gennem analyser, interviews og billeder i ny og udvidet form på nettet. Her er hver kunstner repræsenteret med værkanalyse, illustrationer, portræt, biografi, links til andre relevante hjemmesider og litteraturhenvisninger. Arkens samling online fungerer som en introduktion til museets voksende samling af dansk, nordisk og international samtidskunst. Desuden er der i det virtuelle udstillingsrum adgang til de værker, der for tiden er på magasin og derfor ikke vises på museet. www.arken.dk.

NYE DESIGNERE PÅ VEJ

Årets afgangere fra Danmarks Designskole præsenterede i år deres afgangprojekter i såvel virtuel som fysisk form via databasen Creative Bank (CB04) www.creativebank.dk. Her præsenteres ca. 150 afgangere og deres projekter siden 2003 med billeder og tekst. Desuden kan man se og høre de nyuddannede designere give deres syn på design. Creative Bank er et sted, hvor erhvervslivet, designmiljøet og an-

dre interesserede løbende kan se Danmarks Designskoles afgangeres profil samt udvikling og tendenser inden for det nyeste design, således at kontakten mellem designer, samfund og erhverv styrkes.

VIRTUELT SCENERUM

Scenerum.org er et nyt virtuelt mødested for kunstnere og den almene offentlighed, der fungerer som praktisk og kunstnerisk arbejdsforum for idéudveksling på tværs af grænser og kunstneriske discipliner. Scenerum.org skal fungere som inspirationskilde, der skal eksperimentere med forskellige former for kunstnerisk udtryk og er åben for alle, der ønsker at udvikle og afprøve nye kunstneriske ideer. Fremfor alt er scenerum.org en arbejdsplads, der stiller en række digitale værktøjer til rådighed for kunstnere. Scenerum støttes af Nordisk Ministerråd og Nordisk Kulturfond.

MUSEUMSOPLEVELSE MED STREGKODER

TaggedX er et samarbejde mellem Naturhistorisk Museum i Århus, firmaet Cordura og Innovation Lab, der gennem ny teknologi skal ændre fremtidens museumsbesøg. Ideen er, at museumsgæster skal opleve museets udstillinger på en ny og anderledes måde – før, under og efter besøget. Projektet understø-

der udstillede genstande med såkaldte RFID-tags – en ny form for avancerede strekkoder – som kan scannes med en håndholdt computer (PDA). Gæsten får en PDA udleveret og kan derefter få oplysninger om genstanden i form af billeder, lyd, filmklip og tekst. TaggedX betragtes som et pilotprojekt i den danske museumsbranche, og planen er, at den nye teknologi skal indarbejdes i alle fremtidige udstillinger på museet.

SKULPTUREN KALDER

Rustet med en mobiltelefon kan man nu høre flere danske kulturpersonligheder fortælle om nogle af Københavns udendørs skulpturskatte fra perioden ca. 1860-1910. Hver af disse er udstyret med et telefonnummer, som man kan ringe op til for at få viden om skulpturen. Projektet “Skulpturen kalder” er arrangeret af Thorvaldsens Museum, der har udpeget 15 skulpturer i hovedstadens byrum, som ofte overses af forbigående. På museets hjemmeside www.thorvaldsensmuseum.dk kan man downloade en folder om projektet, med kort og oversigt over de udvalgte skulpturer.

DANSK ARKITEKTURGUIDE PÅ NETTET

Dansk Arkitektur Center har udviklet Dansk Arkitekturguide på

nettet med syv nye ture, der blandt andet fører interesserede på opdagelse gennem Københavns nye bydel Holmen, H.C. Andersens Odense eller en tur på tværs af Ålborg. Guiden indeholder i alt 21 ture gennem byerne København, Århus, Odense og Ålborg og er lige til at printe ud og tage med i lommen. Desuden findes guiden i en komplet engelsk version. Dansk Arkitekturguide er finansieret af Fonden Realdania og er et gratis tilbud til alle på internettet. Ud over byvandringerne er arkitekturguiden et opslagsværk, som indeholder faktuelle oplysninger om mere end 900 bygningsværker i Danmark. www.dac.dk/guide.

TILSKUD FRA BLADPULJEN

Visse blade og tidsskrifter kan få distributionstilskud fra Bladpuljen i 2005 ved at søge i den nye ansøgningsrunde. Der er i Finanslovsforslaget afsat 33,4 millioner kroner til puljen. For at kunne opnå tilskud skal den væsentligste del af publikationen udgøres af information af almenyttig eller almenvelgørende emner, humanitære organisationers virke, idræt, kunst og kultur, miljø, religiøse emner eller undervisning. For at opnå støtte skal en ansøgning være Biblioteksstyrelsen i hænde online via styrelsens hjemmeside eller med almindelig post senest den 8. oktober 2004 kl. 16. Ansøgningskema kan findes på www.bs.dk/bladpuljen/vejledning.htm

